

TROJANERNA

Trojanerna

drama i fem akter

av Christian Lanciai (1995)

Personerna :

Kung Priamos av Troja
Paris
Hektor
Kassandra
Helenos
Aeneas
Hekabe, drottning av Troja
Kören
Andromake, Hektors gemål
Astyanax, deras son
Kreusa, Aeneas gemål
Aschanios, deras son
Anchises, Aeneas far
Helena, Menelaos gemål, Paris älskarinna
Agamemnon, konung av Mykene
Odysseus, konung av Ithaka
Menelaos, konung av Sparta
Diomedes, konung av Daunia
Aias av Megara
Nestor av Pylos
Idomeneus av Kreta
Pyrrhos, Akhilles son
Dido, drottning av Kartago
Belinda, hennes syster
en eremit
Klytaimnestra, Agamemnons gemål
Aigisthos, hennes älskare
Elektra och Orestes, Agamemnons barn
samt medlemmar av det trojanska folket i Troja

Handlingen utspelar sig i och utanför Troja, i Argos på Peloponnesos, samt i Kartago, under de tjugo åren av det trojanska kriget och dess efterdyningar.

Dramat mynnar ut i körens maning: "Glöm ej Troja och Kartago!"
I vår tid gäller detta framför allt Hiroshima och Nagasaki.

Copyright © Christian Lanciai 1995

Trojanerna

Akt I scen 1. Troja. Hovet.

Priamos Vad gnäller dessa greker för? Är det ej nog med alla asiater, som gör livet till ett helvete för oss?

Paris De bara intrigerar för att främja sina lömska imperialistiska intressen. De är onda alltigenom och vill oss allenast ont.

Hektor Ursäkta mig, min broder, men var inte ditt bortrövande av Menelaos maka en väl stark provokation mot hela Hellas?

Paris Hon var uttråkad av hela Hellas och var själv mest angelägen om att komma bort från torra Sparta.

Hektor Som din älskarinna?

Priamos Gräla inte nu igen, stridslystna söner! Vi står här inför ett diplomatiskt trångmål av prekära dimensioner. Vi vill ej ha krig, och ni vill bara bråka sinsemellan.

Hektor Far, det finns en enda lösning på problemet. Paris återsänder genast sin bortstulna frilla.

Paris Hon är min gemål!

Hektor Hon var gemål åt konung Menelaos. Du förändrade Helenas status till en frillas.

Priamos Sluta nu!

Hektor Jag definierar en gemål som endast en mans hustru, och den mannen hon var hustru åt har aldrig godkänt någon separering.

Paris Hektor, en dag råkar du i klistret.

Hektor Det har så vitt jag vet hon ej heller själv gjort.

Priamos Det är just problemet. Paris vägrar avstå från Helena. Det tar grekerna som förevändning till att börja krig mot oss.

Hektor Det kriget slipper inte Paris. Om vårt Troja därmed råkar in i klistret är det helt och hållet Paris praktfulla förtjänst.

Priamos Vi måste hindra detta krig. Ej någon kan gå segrande därur. Det kan blott leda till ett vanärande dödläge för årtal. Vi måste genom diplomatiska ansträngningar, förhandlingar och konstruktiv god vilja stoppa detta krig förrän det hinner börja. Har ej någon någon god idé?

Kassandra Min far, det lönar sig ej att förhandla mera.

Priamos Synska dotter, är du redan en så fatalistisk pessimist?

Kassandra En grekisk flotta är på väg mot Troja redan, och den har ej kommit för att leverera fredsbudskap.

Paris Vad sade jag? Hellenerna vill bara kriga, och de kan ej lyssna.

Priamos Låt oss höra mer av vad Kassandra har att säga.

Kassandra Det blir krig i tio år, och sedan skall vår stad förstöras.

Priamos Min dotter, vad är det för en förbannad olycksprofetia?

Hektor Älskade Kassandra, med respekt för din erkända siargåva, men en sådan spådom får du bara inte kläcka ur dig.

Kassandra Det är redan gjort.

Paris Till vapen! För Helena och för Troja!

Hektor Gorma på, din galne äventyrare, som lockar alla i fördärvet med din fåfänga och hänsynslöshet!

Priamos Stilla, barn! Vad är det för ett spådomsord du gjort dig skyldig till, Kassandra? Säg att du ej menar allvar.

Kassandra Säg till guden att han inte menar allvar.
Priamos Men det är ju alldeles förfärligt!
Helenos Strunta i *Kassandra*. Mäkla fred till vilket pris som helst.
Hektor Ja. Offra *Paris* enleverade gemål.
Paris Jag offerar aldrig henne! Hellre Troja än min drottning!
Hektor Tror du då att du blir kung en dag, din narr av självbedrägerier?
Priamos Detta bådär inte gott för Troja.
Helenos Här är prins *Aeneas*. Jag tror han har något budskap.
Priamos Tala, ädle *Aeneas*! Fräls oss från vår tvist om ovisshet!
Aeneas Jag kommer visst olämpligt i ett kritiskt ögonblick av fejder i familjen....
Priamos Därför är du desto mer välkommen! Tala!
Aeneas Jag har inga goda nyheter, tyvärr.
Priamos Låt höra!
Aeneas Grekerna är här. De har landstigit och bygger redan palissader, diken och ett ointagligt läger. De är här med alla Hellas värsta rövare och slödder bara för att slåss och krossa oss.
Helenos Vi måste underhandla genast.
Paris Med banditer, slödder, parasiter och fördömda busar, som är här blott för snöd vinnings skull?
Helenos Vi måste underhandla.
Paris Envisa pratmakaråsna! Har du hakat upp dig?
Hektor *Paris*, du som har något att slåss för, var så god och klå upp *Agamemnon*, *Menelaos* vars gemål du tog, den hårde *Diomedes*, *Aias*, alltid obesegrad, och den mest namnkunnige bland Hellas hjältar, den förfärlige *Akhilles*, utom många andra, som gör rättvist anspråk på din frilla!
Paris Sluta kalla henne frilla!
Hektor Hon var inte fru åt någon annan än kung *Menelaos*, som är här allenast för att föra henne hem till sig. De vill ej Troja något illa.
Helenos Därför måste vi nu underhandla genast!
Paris Tror ni verkligen att de har kommit rustade till tusen med en väldig här av Hellas värsta kämpar bara för en vek och enkel kvinnas skull? Då är ni fruktansvärt naiva! Ser ni inte att de bara vill kolonisera och förslava *Asien*? Efter Troja tar de *Bysans*, *Sardes*, *Kappadokien* och *Medien*!
Priamos Varför måste detta drabba mig, jag arme gamle konung, på min ålders höst? Den västerländska aggressionen är, som *Paris* säger, bara ute efter byte och ohederliga vinster. De vill bara roffa åt sig land för att förslava flera folk och öka sitt imperium. Med min erfarenhet av västerländska svek och dubbelhet så måste jag tyvärr ge *Paris* rätt. *Helena* är blott deras förevändning för att expandera österut på vår bekostnad. – Har du ingen annan nyhet, *Aeneas*?
Aeneas De har redan kungjort att de bara vill ha sin *Helena*.
Paris Men *Helena* vill ej ha den snikne *Menelaos*. Hon är min nu, och hon längtar inte hem. Så grekerna kan hälsa hem.
Aeneas De reser inte utan att *Helena* reser med dem.
Paris Då får de försöka ta henne med våld. Det har ej ens jag själv försökt. Först får de i så fall ta *Ilion* med våld. Vi släpper henne aldrig.
Hektor Kvinnlig politik är bakom *Paris* dårskap.
Paris Kalla det vad fan du vill. Jag kallar det naturlig instinkt och logik.
Helenos Vi borde väl åtminstone förhandla.

(En pil kommer inflygande.)

Diomedes (utanför) Era falska, fega och tjuvaktiga trojaner, kom och slåss om ni är män! Ge oss tillbaka vad ni stulit eller ge er!

Priamos Vem är det?

Hektor Det låter som kung Diomedes, främst bland greker efter Aias och Akhilles.

Paris De förhandlar snyggt med vässade mordpilar. Vill ni ej försvara Troja, denna underbara hemstad, era mödrars, barns och hustrurs stad, mot sådana obildade grobianer?

Priamos Vi skall slåss och underhandla samtidigt.

Paris Med vem? Med sådana imperialister, mördare och tjuvar som Akhilles och den fräcke Diomedes? Jag förhandlar aldrig med förbålda terrorister!

(tar pilen och skjuter den tillbaka med sin egen båge. Skriker:)

Här har ni vårt svar! Vi ger oss aldrig, och vi släpper aldrig en oskyldig kvinna, som vill stanna här, i era händer! Ni har kommit hit förgäves, och vi ämnar bränna era skepp och döda er till sista man i ärlig tvekamp man mot man, ty ni har fel! Säg det, din fräcka högfärdsblåsa, till den urblåste hanrejen Menelaos!

(tystnad)

Hektor Paris, du ger oss ej något val.

Paris Vi har ej något val.

Hektor Du tvingar samtliga trojaner till ett fåfängt krig blott för din dårskaps och fåfängas skull.

Paris Har jag ej rätt att konsekvent försvara min frus heder till vad pris som helst?

Hektor Du satsar hela Troja på hasard.

Paris Ja, det gör jag, ty jag älskar.

Helenos Detta är en svår situation. Vi borde väl åtminstone förhandla?

Priamos Hektor, mina sympatier är helt på din sida, och jag fruktar att din broder Paris, helt förblindad av sin kärlek, ej vet vad han gör.

Hektor Han har själv skaffat hit hellenerna. Han må nu också snarast skaffa dem tillbaka härifrån.

Priamos Till det behövs tyvärr all hjälp från hela Troja, ty det blir ett segt långvarigt företag, som Paris aldrig ensam klarar av.

Hektor Vad tror du, far? Tror du hellenerna blir jagade på flykten inom något år?

Priamos I bästa fall. Men de har Aias, Diomedes och Akhilles. Endast du står upp mot dem. Vi har å andra sidan ointagliga stadsmurar, och de flesta folk och kungar österut skall hjälpa oss. Jag fruktar ett långvarigt och bekymmersamt dödläge. Tur är vad vi mest behöver.

Hektor Du tror då ej på gunst från gudarna?

Priamos Vem kan väl tro på några gudar i en futtig tvist som denna om en lösaktig och snaskig kvinna, som åvägabringar endast genom fåfänga och falhet ett oöverskådligt världskrig?

Hektor Medierna och perserna skall stå oss bi.

Priamos Men Kreta, Ithaka och Epirus skall bistå Menelaos. Det är hårt mot hårt, och ingen hårdhet hjälper mot en hård konflikt. Det enda vi kan göra är att lidande uthärdade tills en lösning dyker upp från ingenstans. Ty endast så kan alldeles omöjliga konflikter lösas – oförmodat och till allas överraskning.

Låt oss alla dra oss fromt tillbaka för att överväga denna ogudomliga konflikt i gudars hägn i helig tempeltjänst. För en monark är lägen såsom detta bara inspirerande till vemodig resignation.

(går. Alla andra går ut efter honom under allvarliga men intensiva diskussioner.)

Scen 2. Troja tio år senare.

Hekabe (svartklädd, leder kvinnokören framför en stor sittande staty av Athena utanför ett tempel)

I tio år har Troja kämpat för sitt liv mot främlingar och invadörer, som ej hade någonting i Asien att göra. Tio år av gränslöst krig har spridit död och fasa omkring Troja, gjort dess åkrar till gränslösa gravfält, rövat någon man från varje hederlig familj, förvandlat mödrar till sorgbundna änkor, rövat barn på deras fäder och förvandlat mångt ungt och lyckligt äktenskap till mardrömmar av ensamhet och änkedom. Ni gudar, varför har ni inte stoppat detta?

kör av kvinnor (alla svartklädda) Troja gråter över faderlösa barn och åldrande föräldrar som förlorat all sin trygghet genom sina unga fallna söner, skördade av döden mitt i blomman av sin ungdom.

Hekabe Vi kan ej uthärda detta längre. Ännu lever Troja, men om detta krig skall fortsätta i ännu några år blir det snart bara jämrande svartklädda kvinnor kvar i hela staden.

kören Kriget är för varje kvinna höjden av all outhärdlighet. Hon kan ej någonsin på några villkor acceptera det.

Hekabe Men hon har ingen talan, ty de maktägande männen frågar aldrig kvinnor om han har tillåtelse från dem att börja krig. Han bara börjar slåss i enlighet med maktens dårskap och slåss sedan tills han stupar eller segrar. Om han stupar eller segrar medger han dock aldrig att han handlat dåraktigt och fel.

kören Det är det enda männen slåss för: att få slippa stå för sina fel. En man har aldrig fel om han föröder städer eller våldtar kvinnor, ty den som har makten kan ej någonsin ha fel.

Hekabe Så grym är dårskapen hos dessa män besatta av krigsgalenskap och maktkomplex att Trojas enda hopp står till de gudar som blott tiger still i evighet.

kören Vi kan ej veta om den gudomliga världen hör oss eller ser oss. Vi kan bara hoppas att den gör det, och det hoppet är förvisso blint.

Hekabe Men det är allt vi har, ty våra söner räcker inte till mot krigets övermakt, och deras skara ebbar sakta ut med obönhörlig säkerhet.

Hektor (har inträtt, med hjälm och full rustning) Var är min broder Paris, moder?

Hekabe Vad gör du här inne? Varför strider du ej främst i striden som du brukar till försvar för våra hem, vår stad och framtid, du, vårt främsta värn i kriget?

Hektor Banna mig ej, moder, för den lättja som allenast Paris visar. Vi är ansatta av Diomedes, som har genomfört en tapper offensiv och går som liemannen själv bland Trojas söner, medan Paris bara sitter hemma i Helenas knä och jollar.

Hekabe Du har alltså kommit för att hämta hans förstärkning?

Hektor Ja. Varenda man behövs, och han är skicklig med sin båge och träffsäkerhet.

Hekabe Din hustru bara gråter.

Hektor Henne vill jag också träffa.

Hekabe Hon är uppe på den högsta muren med din lille son.

Hektor Då tar det tid för dem att komma ner. Jag hinner inte se dem.

Hekabe Här är den du söker, nidingen, som startat kriget.

(Paris kommer med Helena.)

Vågar ni två visa er offentligt?

Paris Moder, du blir bara mera grälsjuk med din tilltagande ålder, som du verkar njuta av att odla och accelerera. Jag kan skydda både mig och min gemål.

Hektor Min broder, du behövs i kriget. Med att sitta hemma skaffar du dig bara fler förbannelser från hela Trojas folk och alla dina bröder och kamrater.

Paris Du har själv sagt att ett ärans slagfält ej har plats för både dig och mig.
Hektor För att du är så ärelös. Jag slåss åtminstone för äran. Men nu är det annorlunda. Diomedes är på offensiven, och för ögonblicket är han dubbelt värre än Akhilles.

Paris Så Akhilles är fortfarande indisponerad?

Hektor Ja. Han hulkar liksom du i feghet hos en lättjefull erotisk konkubin.

Helena Jag ber dig, tappre Hektor, att ej förolämpa mig. Jag är ej skuld till kriget. Menelaos var en dålig man, och ingen kvinna får bli tvingad till att acceptera något outhärdligt äktenskap. Du vet att jag av egen vilja lämnade min man för Paris, och så länge kriget håller på kan jag ej återvända.

Hektor Jag ber dig om ursäkt, sköna drottning, men du missförstod min pik. Akhilles är ej jämförbar med Paris, ty Akhilles konkubin är ej en högre rangens drottning utan blott en man av lägre rang.

Helena En bög?

Hektor Så underlägsen Paris är numera Greklands äss Akhilles.

Paris Nå, jag kommer med i striden. Men jag måste eskortera hem min drottning först.

Hektor Bli bara inte kvar hos henne sedan utan kom.

Paris Jag sviker inte mina bröder eller Troja. (*går med Helena.*)

Hektor (ensam) Vad har du gjort hittills då? Hur svek du inte Troja och ditt hus när du tog hit Helena, enleverad från ett annat mäktigt kungahus, det fruktansvärda Spartas, främst bland alla Hellas krigskommuner? Käre Paris, du kan sikta väl och träffa med din båge, och du kan väl älska din Helena, men din hjärna räcker inte längre än din platta näsa.

(Andromake kommer med gossen Astyanax.)

Men här kommer nu en känslig scen.

Hekabe Vill du att jag skall gå med mina kvinnor?

Hektor Nej, min moder, stanna kvar med dem och bed. Det är ju kanske Trojas enda hopp.

Andromake (får syn på Hektor) Min man! Min Hektor! (*vill skynda fram med Astyanax.*)

Hektor Nej, min Andromake! Stanna kvar och tvinga ej min späde son att springa! Se, jag ilar ju till er! (*har rusat fram till dem och omfamnar henne länge och ömt, lyftande henne från marken.*)

Andromake Är kriget över?

Hektor Nej, det rasar vildare än någonsin.

Andromake Vad har då fört dig in till mig?

Hektor Min broder Paris eländiga slapphet. Han vill inte slåss men bara ligga med sin frilla och förgås i ljuv bekvämlighet alltmedan Ilion förblöder.

Andromake Så du har då inte kommit hit för min skull?

Hektor Jo, för din skull, Andromake, och för alla kvinnors här i Troja! Paris hjälp är ytterst angelägen.

Andromake Ändå tror jag att han innerst inne är rätt klok egentligen.

Hektor Hur då?

Andromake Han vägrar slåss. Han tycker mer om livet. Han vill ej förvandla sin Helena till en miserabel änka.

Hektor Andromake, politik är ingenting för dig.

Andromake Nej, ty jag är en moder. Därför vet jag mer om livet än vad någon politik gör. Därför ber jag dig, min älskade och ädle make, att ej ge dig ut i striden åter.

Hektor Men det är min plikt.

Andromake Din plikt är mot din son och mot din hustru först och främst, ty genom mig, din hustru, har du skänkt din son ett liv.

Hektor Min älskade, jag kan ej stanna här på gatan och argumentera.

Andromake (*kastar sig på knä och omfamnar Hektors knän*) Jag bönfaller dig på mina knän, min älskade! Gör ej din hustru till en änka! Gör ej din gosse faderlös!

Hektor Min hustru, res dig upp! Kom ej med så fatala varsel! (*vill resa henne upp, böjer sig därför ner, varpå Astyanax blir skrämmd av hans vajande hjälmbuske, skriker till och börjar gråta.*)

Andromake Du hör själv hur Astyanax instämmer i min bön. En gud har sänt dig in i staden för att ge dig denna chans till livet.

Hektor Res dig, stackars älskade, från gatans smuts!

Andromake Jag ber er, systrar, hjälp mig övertyga honom!

kören Kriget leder bara till en säker död, men äktenskapet garanterar liv och säkerhet. I Troja lever livet. Utanför i kriget finns det bara död.

Hektor Min älskade, du må ha rätt, men jag kan inte vänta. Alla frågor säkert redan efter mig. (*Paris kommer tillbaka, fullt rustad.*)

Paris Vad står du här och solar för och gråter ömkligt med din veka hustru, du, som hånade mig för min slapphet? Stanna hemma, du, och lipa. Jag kan slåss för Troja i ditt ställe.

Hektor Paris, vänta inte på mig. Spring iväg. Jag kommer.

Paris Ja, det hoppas jag. Ty annars faller Troja. (*går*)

Hektor Du hör, min älskade. Det är ej vi som stiftar krigets lagar. Dessa kommer nyckfullt till och råder över våra öden utan rätt på order av en okänd oantastlig general. Jag måste ut i kriget, och jag får ej töva längre.

Andromake Ingen kvinna äger rätt och makt att kvarhålla en make mot hans vilja. Gå, min Hektor, ut till männens krig. Jag och min son skall vänta här på dig med hemmets frid.

Hektor En sista öm oändlig kram.... (*omfamnar henne länge och ömt, böjer sig sedan ner mot sonen men tar av sig hjälmen först.*) Min son, tag hand om mamma, om jag inte skulle komma mer tillbaka. (*omfamnar även honom. Gossen gråter. Hektor skyndar därifrån och tar åter på sig hjälmen.*)

Andromake Ack, det var min sista skymt av honom.

Hekabe Och hur vet du det?

Andromake Det har Cassandra sagt.

Hekabe Den unga häxan! Allt som kommer ut ur henne är blott dåliga nyheter.

Andromake Ja, men hon har alltid rätt.

Hekabe Det är det värsta just med henne.

kören Gudarna förkunnar sina hemska prövningar av mänskan genom ringaktade medier som får skulden för gudomliga besked, men de är bara offer. Männen genomför i blindhet gudarnas ohyggliga beslut och dör för det. Och kvinnorna har ingenting att göra utom det att ta emot de hårda smällarna och överleva genom lidande.

Hekabe Och därför klagar kvinnorna i evighet. Kom med oss, Andromake! Klä dig i vår svarta svepning och höj rösten med oss mot de grymma omänskliga gudarna!

Andromake Än finns det hopp. Jag går först hem med Astyanax.

Hekabe Ja, gå du hem och odla hoppet med din son, som ännu lever. Men för alla dessa kvinnor finns det intet hopp mer, ty de har förlorat sina söner. Något säger mig att även du och jag skall ingå i den svarta dystra skaran utan några söner kvar.

Andromake Jag lämnar er åt era sorger för att odla min. (*går med Astyanax.*)

Hekabe Ja, gå med den och odla den tills den snart växer dig som alla andra över huvudet.

kören Man gråter i oändlig klagan i ett fåfängt hopp om att ens tårar en dag skall ta slut. Men de tar aldrig slut. En verklig smärtas gråt har alltid tårar kvar i evighet, ty världens oceaner blir ej någonsin tillräckligt fyllda av det saltaste av alla vatten – övergivna kvinnors tårar.

Scen 3. Grekernas läger.

Agamemnon Detta är en krissituation. Vårt läge är så allvarligt, att det kan inte tolereras.

Odysseus Ja, du ser då inte ut att skämta, Agamemnon.

Menelaos Inga spydigheter nu, Odysseus. Ahilleus är död. Vi har ej längre råd att skämta.

Diomedes Men Odysseus medgav ju själv att det ej nu var plats för skämt. Hör du så illa, Menelaos?

Aias Driv ej med den arme Menelaos, Diomedes. Han har ju förlorat kriget nästan.

Agamemnon Sluta, allesammans! Ni är värre än en flock förkomna käringar! Det här är krig och ingen syförening!

Nestor Nå, vad ville du egentligen, kung Agamemnon?

Idomeneus Käre Nestor, hörde du ej just att han försöker ordna till en syförening?

Diomedes Var det inte just det som han inte ville göra?

Menelaos Tyst, kamrater! Hör nu på vad Agamemnon har att säga!

Agamemnon Läget är allvarligen prekärt. Vi har belägrat Troja nu i tio år precis, och dödläget har under dessa tio år blott oavlåtligt förvärrats. Under detta sista år så trodde många att ett äntligt avgörande stod för dörren, och så såg det onekligen ut, när plötsligt vår förnämsta man Akhilles genom futtigt bråk om några kvinnor plötsligt drog sig ut ur striden för att lämna fältet fritt åt Hektor, som beslutsamt utnyttjade läget, slog oss hela vägen ner till våra skepp och brände dessa. Det såg värre ut för oss än någonsin. Då deltog plötsligt Patroklos, Akhilles vän, i striden iförd hjältens egna vapen, så att Troja trodde att Akhilles återvänt. Han slog trojanerna tillbaka bakom deras murar, men den kloke Hektor genomskådade Patroklos rustning och besegrade Akhilles vän. Patroklos död....

Diomedes Ja, ja, det vet vi, allt det där. Till saken!

Menelaos Låt nu Agamemnon redogöra för vårt läge.

Aias Tror han att vi är alldeles imbecilla? Tror han att vi glömt Akhilles omänskliga hämnd på Hektor för Patroklos?

Agamemnon Sedan dess har Paris med sin båge lyckats döda även vår Akhilles. Med Akhilles åter inom våra led var segern åter inom räckhåll, men när han gick hädan blev vårt dödläge på nytt fatalt. Vi har förlorat alltför många oersättliga förmågor som Patroklos och Akhilles, och vi som fortfarande kan slåss blir inte yngre. Tvärtom blir vi långsamma och tyngre medan gråa hårstrån breder ut sig liksom flinten. Vi vill inte ha ett gubbkrig, och belägringen av Troja har nu redan kostat Hellas mer än vad hon kan betala.

Diomedes Vill du då att vi ska åka hem?

Odysseus Det vore att bekänna för all världen nederlag i världens största krig.

Nestor Kan Menelaos acceptera det och fara hem till Sparta efter tio år och ännu utan sin gemål?

Diomedes Kan Menelaos tåla Paris hänskratt, Trojas segerfester och Helenas eviga förakt för honom för att han gav upp?

Agamemnon (hindrar Menelaos från att tala) Det är ju självklart att ett sådant självmord för oss alla är alldeles otänkbart. Men läget måste lösas nu! Jag efterlyser råd och dåd! Vi måste inta Troja nu! Och vi får ej sky några medel!

Diomedes Du, Odysseus, är nog den enda som kan tänka ut en lagom hänsynslös och lämplig lösning.

Odysseus Kanske det.

Nestor För min del har jag ingen lust att stanna kvar och slåss tills jag dör här vid Troja ej i strid men av min ålder.

Agamemnon Det är det vi menar.

Menelaos Alla har vi åldrats tillräckligt nu redan här vid Troja.

Aias Och det inkluderar även, gissar jag, Helena.

Menelaos Ja, det gör det säkert.

Aias Konstigt att ej Paris ännu tröttnat på en sådan kvinna.

Menelaos Och vad menar du med "sådan"?

Agamemnon Lämna inte ämnet! Har ej någon av er en idé hur Troja kunde intas genom list, förräderi och vad metod som helst? (*tystnad*) Om inte måste jag tyvärr besluta om en allmän hemfärd genast.

Diomedes Ger du upp så lätt? Odysseus har en idé.

Odysseus Det har jag inte alls.

Diomedes Det har du visst!

Odysseus Jag varnade dig för att föra den på tal.

Agamemnon Låt höra.

Odysseus Skyll er själva. Den är inte god. Den är riskabel och så stygg att världen, om den lyckas, aldrig skulle kunna överse med trickets lömskhet och förlåta oss.

Agamemnon Det låter intressant. Låt höra.

Odysseus Vi kan inte komma in i staden. Det har avgjort kriget hittills till trojanernas favör. Vår enda chans har varit om trojanerna helt själva skulle ha släppt in oss. Vi har letat efter en förrädare bland dem förgäves nu i tio år. Men om vi kunde lura dem....

Agamemnon Låt höra vad du har för plan.

Odysseus Vi bygger upp en trähäst helgad åt Athena. Denna lämnar vi på stranden medan vi beger oss ut med alla våra skepp. Då tror trojanerna att vi har givit upp och lämnat hästen kvar som ett försoningsoffer åt Athena. Då skall de av fromhet dra in hästen till sin stad och helga den.

Aias Du är förryckt, Odysseus. Det här är krig och inte någon menlös religiös ceremoni.

Odysseus Men inuti den stora hästens buk skall tjugo av oss sitta tillräckligt beväpnade. När staden slumrat in till natten skall vi öppna hästen och bege oss ut och öppna stadens portar för er alla, som då återkommit från er falska flykt till havet. Om då allt går väl är saken klar.

Agamemnon En märklig plan.

Odysseus Den kan dock haverera. Det är möjligt att trojanerna ej går på ett så genomskinligt knep.

Nestor Den klokaste av dem, den tappre Hektor, finns ej mer.

Odysseus Men där finns synska kvinnor som Cassandra och den eftersinnande Helenos, han som ensam bland trojanerna försökte underhandla med oss redan före kriget om en gynnsam fred för alla med ett överlämnande åt oss av Menelaos drottning.

Agamemnon Våra samlade erfarenheter av trojanerna tycks fastslå, att de kloka av dem blir nertystade och överkörda, som Helenos och Kassandra, eller offrade, som Hektor. Detta talar för Odysseus plan, att lömskt utnyttja deras känsla för det religiösa till att skaffa oss biljett till staden. Vi har ingen annan plan. Jag föreslår för den skull att vi satsar på den föreslagna hästen. Jag ger obegränsade befogenheter åt Odysseus att genomföra planen så som han tänkt ut det hela. Men, Odysseus, jag måste ställa dig ett villkor.

Odysseus Nå?

Agamemnon Du sitter själv i hästen.

Odysseus Accepteras.

Agamemnon Några andra kommentarer till idén?

Nestor Jag tror att vi är alla överens. Vi har ej någon annan plan. Den här är skändlig men den sista möjligheten.

Agamemnon Då går vi till verket. Hästen må bli konstruerad efter kung Odysseus föreskrifter medan vi samtidigt förbereder avfärd. Några frågor? (*tystnad*) Då förkunnar jag vårt krigsråd, kanske och förhoppningsvis det sista, avslutat.

(*reser sig. Alla andra följer exemplet och bryter upp.*)

Diomedes Nå, Aias, vad tänker du egentligen? Du vill väl helst att Trojas borgare gör hästen med Odysseus till en förnämlig brasa, så att du blir av med honom?

Aias Visserligen känner du mig, Diomedes, men i detta fall så föredrar jag nog att Troja brinner upp. Men bäst det vore om Odysseus brann upp med Troja.

Diomedes Faran i att önsketänka är att tankens önskan blir en verklighet. Vad gör man sedan när man lamslås av ett resultat som är förskräckligt som man känner sig ansvarig för?

Aias Hur illa vi än önsketänker blir nog verkligheten ändå alltid värre än vi tänkt oss.

Diomedes Detta krig tycks dana alla oss hellener till spektakulära filosofer.

(*De går åt olika håll, efter att Diomedes givit Aias en vänskaplig klapp på axeln.*)

Akt II scen 1. Troja.

(ljud av fest och glada skratt i staden)

Priamos Trojanerna är alldeles hysteriska. Jag tycker inte om det. Det är för bra för att vara sant.

Helenos Men ändå verkar det plausibelt. Ingen utom dessa greker skulle härda ut med ett utnöttningskrig i tio fulla år, och ingen utom dessa greker skulle efter dessa tio år ge upp. Och hästen är förvisso verklig. Endast som försoningsoffer åt en gud kan den förklaras. Vädret är en nyckfull övermakt, och vem vill ha en stormig överresa efter tio år av hopplöst krig?

Priamos Men de förlorade ej kriget. De gav upp.

Helenos Av realistiska förnuftsskäl. Dödläget var hopplöst, trots att Hektor föll, i synnerhet när deras främsta kraft Akhilles även föll. De insåg troligen att staden aldrig kunde intas.

Priamos Ändå förefaller det mig märkvärdigt. Vad säger sierskan din syster?

Helenos Ingen låter henne tala. Grekernas definitiva avfärd tolkas som bevis för att Kassandras onda varningar från början bara var fullständigt obefogade och falska.

Priamos Ändå önskar jag att de en aning ville vänta med att dra in den där hästen genom murarna. Försiktighet är aldrig någon dålig politik.

Helenos De är för glada. Ingenting kan stoppa dem.

Paris (kommer in) Nå, era tröga, dystra grubblare, vad säger ni om läget? Tänk, att vi ändå till slut blev av med dem, att Troja lyckades besegra dem! Om ändå Hektor hade levat!

Priamos Hur går det med hästen?

Paris Mannarna är i full gång med att dra upp den till vår stad, men vi blir tvungna till att riva någon del av muren för att baxa in den. Den blir ett evärdligt monument i staden över Trojas slutgiltiga seger.

Priamos Men jag sade ju till er att vänta! Prästen Laokoon var angelägen om att undersöka hästen först.

Paris Han dog.

Priamos Vad säger du?

Paris Han kom till stranden helt hysterisk, gastade fanatiskt om att hästen genast måste brännas, och han rände till och med ett spjut i hästens buk. Då tycktes hästen sucka, som av trötthet och förtvivlan över mänskans enfald. Det blev då för mycket för trojanerna. De tyckte att fanatikern gick alldeles för långt. De ville inte ådra sig en gudoms vrede för att en fanatisk präst angrep en helig häst. Så Laokoon blev lynchad där på stället. När hans söner ville hjälpa honom strök de också med.

Helenos Och nu drar de upp hästen mot vår stad?

Paris Jag tror de redan har begynt att riva muren omkring södra porten.

Priamos Mordet på Laokoon är inte acceptabelt.

Paris Det vet de som tog hans liv. De säger nu till folket att det var två ormar som kom upp ur havet och slök prästen och hans söner.

Priamos Sådana legender tror folk hellre på, tyvärr, än sanningen.

Paris Nu drar de in den vackert sammansatta hästen. Försök att stoppa en uppriktig fest när den väl fått en så god början! (*går till de andra muntra krigarna, som drar in en väldig trähäst på högra delen av scenen.*)

Priamos Den ser inte helig ut. Den är som sfinxen: ond och gåtfull.

Helenos Sfinxen var ej stum, men hästen är det. Ondska tror jag knappast att den kan prestera.

Kassandra Desto ondare ju tystare.

Priamos Kassandra! Vågar du dig ut! Vad gör du här?

Helenos Vet du inte att allt folk är mot dig denna dag?

Kassandra Just därför är jag här. Den hästen är tillägnad grekernas Athena. Hon har aldrig gjort oss något gott. Jag är prästinna åt Apollon, som är ensam om att ej ha övergivit oss. Han varnar oss för grekernas Athenas gunstlings list, som är förknippad med den falska hästen.

Helenos Prästen Laokoon blev mördad för att han med spjutet angrep hästen.

Kassandra Prästen hade rätt i sin naivitet, ty hästar konstruerade av trä åt gudar kan ej angripas och mördas. De kan bara brännas. Om vi brände hästen skulle vi måhända vara säkra på vårt Trojas räddning.

Priamos Vet du någonting om hästens hemlighet?

Kassandra Jag är blott kvinna. Jag kan känna men ej veta. Kvinnors känslighet kan aldrig producera någonting konkret. Jag känner bara att den hästen är den största fara som har hotat Troja någonsin.

Priamos Och nu är hästen inne i vår stad och mitt på torget. Gjort är gjort. Vi kan blott resignera.

Helenos Det är omöjligt i varje fall att trotsa folkets vilja. De har fört in hästen och vill fira den som seger över grekerna med glädje, fest och vin och sång. Om vi försöker hindra dem så blir vi blott impopulära.

Priamos Du har rätt, min son. Kom, låt oss dra oss fromt tillbaka i diskret resignation, så att vi inte retar någon. Hästen är och må förbli och stå för vad den är. Jag tvager mina händer. (*går*)

Helenos Kommer du, Cassandra?

Kassandra Om jag ändå kunde utrannsaka hästens hemlighet!

Helenos Om du det kunde vore det ändå för sent. Kom, låt oss gå.

Kassandra Jag kommer. (*går*)

Paris (till hopen) Så låt oss festa hela natten! Grekerna har flytt sin kos, och vi kan äntligen begrava våra vapen! Framtiden är vår! Vi har försvarat Troja framgångsrikt i tio år och lyckats hålla kvar vår drottning över Asien, Helena! Hon och jag är framtiden för er, som nu begynner vakna! Hellas har förlorat mot vår gamla stad och Asien!

folket Leve Paris! Leve skönhetsdrottningen Helena!

(*De festar och bär Paris under jubel bort på en sköld.*)

Scen 2.

Det kungliga palatset, Aeneas rum. Han är till sängs men vrider sig i svåra mardrömmar.

Utanför börjar staden långsamt flamma. Gradvis börjar det höras skrik.

Ett svagt sken börjar gradvis tillta vid ingången. Aeneas vaknar med ett ryck, verkar som i feber och torkar sig om pannan. När skenet vid dörren når ett maximum inträder Hektor som vålnad, ohyggligt vanställd, som det av Akhilles skändade liket.

Aeneas (får syn på den inträdande Hektor och rycker till med ett skrik)

Låt mig slippa drömma mera! Låt mig vakna ur de här febrila outhärdliga mardrömmarna!

Hektor Aeneas, frukta icke. Det är bara jag.

Aeneas Nog ser jag vem du är, men är du icke död? Har du då återvänt från graven och från bålet?

Hektor Jag har inte tid att svara på en dödligs frågor. Troja är förlorat, Aeneas. Vad du drömt och vad du drömmer är dess värre verklighet.

Aeneas Du är då levande som död? Och denna doft av bränt, och detta spökliga och mardrömslika eldsken är en outhärdlig verklighet?

Hektor Hellenerna har genomfört en djävulsk list. I hästen som ni förde in i Troja fanns Odysseus och Menelaos och ett dussin andra. Ni gick på den finten. När ni festat om och rumlat och sov gott på alltför mycket vin så öppnade de bukens lucka, firade i tysthet ner sig, gav signalen åt de greker som ej seglat längre bort än Tenedos och som nu myllrade igenom hålet som ni öppnat in till staden, och nu brinner Troja, överrumplat nattetid av grekerna. Trojanerna är tagna med sin dumhet och naivitet på sängen.

Aeneas Det får inte vara sant! (*rusar till fönstret*) Jag hör våldtagna kvinnors skrik och ser hur hela staden brinner! Priamos! Min hustru! Min familj! Jag måste rädda dem!

Hektor Du tyder rätt mitt budskap utan att ha hört det. Ja, Aeneas, fly och rädda din familj, din gamle fader och din son, din hustru och så många som du kan, och res långt bort och bygg långt bortom Hellas upp ett nytt och bättre Ilion, som aldrig faller. Därför kom jag hit för att uppmana dig till denna enda räddning för åtminstone en spillra av ditt folk och detta underbara Ilion.

Aeneas Tack, store Hektor, för att du hemsökte mig. Du utgör ett ohyggligt spöke, men din bön är hörd. Två gånger skall du ej behöva be mig.

Hektor Regeln är, att vi tyvärr ej får besöka dödliga bekanta utom just i den gestalt som den som sist såg oss som levande i lämnade oss i. Akhilles var den siste jag fick se i livet, och han lämnade mig just i detta skick. Du ser de hål han stack i hämlarna på mig med prylen, och du ser de spår hans skändning av mitt lik har lämnat i mitt till oigenkännlighet förstörda ansikte. Men även den förfärlige Akhilles är nu död, och han får utstå värre kval i helvetet än jag. Farväl, min gode Aeneas. Du allenast är nu Trojas hopp och kan få Ilion att överleva. (*går. Skenet avtar.*)

Aeneas Dröj kvar, du ljuvaste fantom! Jag skall ej hämnas dig, men jag skall ge dig en återupprättelse för alla tider genom att hörsamma dina bud. Så sant jag lever än skall detta Troja överleva!

Hektor (utanför) Skynda, Aeneas! Tiden väntar inte!

(*Aeneas rusar upp och börjar skynda att dra på sig hela sin rustning.*)

Hekabe (utanför) Mina döttrar! Skändade! Var är nu mina söner? Döda! Mördare har skändat hela Troja! Skändare har mördat hela Troja! Ve mig! Ve mig! Ve mig!

(*Aeneas, färdig, rusar ut. Scenen vrids åt höger och blottar Priamos palats. Allt är kaos.*)

Kören Våra söner! Döda! Våra döttrar! Mördade och skändade! Vad har vi gjort för att förtjäna denna vredens ohyggliga dag? Vi var ju bara fromma mödrar! Ve oss att vi måste överleva!

Hekabe Klaga, mödrar, över denna stad som brinner för att aldrig mer få resa sig ur askan! Världen är förlorad genom männens destruktiva självmordssträvan! Självsväldet har drivit männens aggressioner till all världens undergång!

Kören Vi brinner inne med vår olycka och smärta för att världen aldrig skall få veta det, ty sanningen om världens gång är den som alltid blir begraven levande.

Hekabe Förgrämda mödrar, skrik och skria och riv sönder era kläder, ty det enda som nu återstår för oss är att få brinna inne med det flammande trojanska likbål, som är hela världens enda framtid!

Kören Lyd vår drottning! Låt oss riva sönder våra kläder i vår grämselse och kasta oss i det trojanska likbål, som må bli all världens framtids eviga förbannelse!

Hekabe Här kommer Paris, värst bland mina söner och den enda som har överlevt. Vad gör du här, din odåga till värdelös bastard?

Paris (drar in med Helena) Kom med nu här, Helena! Ännu har vi chans att fly!

Helena Jag vill ej längre följa dig. Du ser nu resultatet av din politik. Jag följde dig i kärlek, men när denna kärlek lett till sådant hat mot Troja är jag inte längre din.

Paris Kom med nu, usla hynda! Vill du dö med Trojas mödrar?

Helena Hellre det än följa dig, din galne egoist!

Aeneas Du har ej rätt att tvinga henne följa dig med våld, du oförbätterlige Paris.

Paris Håll dig utanför, näsvisa slyngel!

Aeneas Släpp Helena!

Paris Håll dig utanför, om du ej vill bli likviderad och ett huvud kortare!

Aeneas Är det ej nog att du har åstadkommit denna katastrof för Troja?

Paris Är det Aeneas eller Hektor? Endast Hektor kunde så förmana mig. Men Hektor är ju död. Ur vägen, slyngel! Den som stoppar mig är dödens även om han är trojan!

(*drar Helena med sig ut med våld. Hon gör förtvölat motstånd hela vägen men förgäves.*)

Priamos (uppenbarar sig) Du underbara stad, som hade världens framtid för dig som för dina fötter! Ewig är du ännu, Asiens gloriösa huvudstad, vårt handelscentrum för all världen öster om hellenska havet, skimrande och leende som aldrig förr! Nu stiger Troja in i evigheten in i högre glans och mera lysande och praktfull ståt än någonsin! Så skimrande var aldrig någon stad i världen, och så kostbar aldrig någon huvudstad på jorden!

Hekabe Han är galen. – Priamos, du kan ej mer försvara denna stad, ty den är fallen!

Priamos Ljuva kvinna, världens drottning, oförlikneliga mö, som alla kvinnor kan du bara prata strunt.

Hekabe Jag är din hustru, Priamos! Stick in ditt svärd i skidan! Du är inte längre ung!

Priamos Du dillar, stackars kvinna. Skulle Trojas konung ej försvara sin och sina fäders stad? Försöker du inbilla mig att jag som konung skulle acceptera att jag var den siste konungen av Troja, fastän jag var far åt femtio söner?

Hekabe De är alla döda utom Paris!

Priamos Hade jag ej Hektor till min son?

Hekabe Han är för länge sedan död och skändad av den djävulske Akhilles!

Priamos Kommer det mig vid? Har han ej evigt liv? En son av Trojas siste konung kan ej dö. Utverkade jag icke själv hans lik av den trots allt försonlige Akhilles?

Hekabe Stick ditt svärd i skidan och kom ner till mig och dö, du gamle galne fasansfulle man!

Priamos Jag vägrar, ty jag är en konung och den siste som försvarar detta av förrädare prisgivna Troja. Vem var det som släppte in en grek? Var det måhända Paris? För honom till mig, och jag skall tukta honom, som det höves en god fader att han klår en okynnig vanartig son som ej kan lyda!

Hekabe Priamos! Det är för sent!

Kören Allt är för sent, ty staden brinner och förkolnar för att glömmas av historien, och inte ens dess svarta nakna änkor har i staden någon talan mer.

Andromake (uppträder med Astyanax) Finns det ej någonstans vart man kan fly? Ack, Hektor, huru vilsen är ej världen utan dig!

Priamos Min kära sonhustru till änka, glöm bort denna världen och försvinn i svarta änkors dystra nunnekör där det blott klagas, ty det är det enda helt förnuftiga som någon mer kan göra här i världen.

Aeneas Andromake, kom med mig och fly bort över havet med mig till en bättre värld!

Andromake Det finns ej någon bättre värld än den vi lever i som brinner och förgås som allting gott här i vårt enda liv.

Kören Kom med oss i vår fasansfulla kör, du änka framom alla änkor, ty det finns ej någonstans var du hör bättre hemma.

Andromake Ännu har jag min och Hektors son att leva för om än vårt hem och Troja självt förgås. Jag går ej med i er tröstlösa kör så länge jag än har en son och framtid att med honom leva för.

Hekabe Du blir förr eller senare nog en av oss, du vackra änka.

Aeneas Kom med mig och min familj. Din son skall bli som en av oss med framtiden.

Andromake Du talar ljust med hopp och optimism som om ej Troja ens var satt i brand.

Pyrrhos (inträder, fullt rustad och i krigsraseri) Jag sökte kungens harem men fann bara trista svarta änkor. Var är kungen?

Priamos Jag har väntat på dig, Pyrrhos, sonen till min ädlaste sons baneman. Jag står beredd till strid med svärd och rustning som du själv, du son till Hellas värsta mördare.

Pyrrhos (skrattar rått och hårt) Din gamle sprattelgubbe, vad är du väl för ett fån? En parodi på Trojas egen orkeslöshet och senilitet, ett sprött kadaver som på skälvande osäkra ben ändå klär upp sig för att slåss med väderkvarnar om ej annat! Är du verkligen kung Priamos, som hade världens största harem? Var är då ditt harem?

Priamos Håna mig ej, hänsynslösa kortsynthet! Kan du ej se att jag var Hektors fader, fadern till den ädle självupppoffraren för Troja som fick det att klara era usla anfall genom tio långa blodiga ohyggliga belägringsår? Din far behandlade mig då åtminstone med någon sorts respekt.

Pyrrhos Jag frågade dig, kunganiding, var har du ditt harem?

Priamos Jag har inget harem. Hustrun min Hekabe ser du där, en led och tröstlös häxa utan mjölk i bröstet längre, och i sängen är hon bara torr och seg. De andra bihustrur jag hade har du med hellenerna våldtagit alla eller mördat. Vill du överta mitt harem så är det dessvärre tomt, ty du och dina gelikar har plundrat det, exploaterat det, förött det och förvandlat det till bara slamsor.

Pyrrhos (till Aeneas) Kan det verkligen då vara Priamos, den store konungen, den galne fjanten där?

Priamos Om än det bara återstår en fågelskrämma av mig, plockad till patetiska halmstrån och trasor av hellenska kråkor, asfåglar och gamar, så är lika fullt jag än den ende konungen av Troja, världens härligaste stad, dess enda framtid, kostligaste pärla och unikaste juvel! Och jag kan än försvara staden och dess ära mot brutala galningar som du, din krigsgalne barbar! (*höjer sitt svärd*)

Pyrrhos Din stackars gubbe, du är blott en kackerlacka! Jag har viktigare värv att sköta än att bry mig om tandlösa och senildementa vrak som du. Men din patetiska fåfänga står med allt sitt skrattretande vanvett mig i vägen. (*avancerar med draget svärd mot Priamos*)

Andromake Gör ej den gamle illa! (*ingriper*)

Pyrrhos Vem är du, okränkta skönhet? Du tycks vara någons moder, och då har du även någon man. Om detta är din son så står han mig i vägen. (*dödar Astyanax.*)

Andromake Ej min son, min ende son, den enda framtid Ilion har!

Aeneas Du niding född av huggormsgift och ondska, är hellenerna så fega att de mördar barn?

Priamos Ohyggliga barbar och barnamördare, hur vågar du väl bära hand på Hektors ende son? (*höjer svärdet mot Pyrrhos*)

Pyrrhos Så detta var då Hektors son, och denna dam är Andromake? Det blir bara bättre. Det är alltid bäst att mörda även son till mördad fader. Men du, gubbåbäke, börjar tråka ut mig! (*stöter ner Priamos.*)

Hekabe Tapprast av helleners hjältar var Akhilles, men hans son går här och mördar barn och gamla gubbar!

Kören Djupt har Hellas fallit, djupare än Troja.

Pyrrhos Jag är trött på era dystra fador, käringluder! Ge mig yngre kvinnor! Bara därför kom jag hit! (*rusar vidare.*)

Andromake Min son! Min ende son!

Aeneas Kom med mig, Andromake. Min familj skall värna om dig innerligt som en av dem.

Andromake Aeneas, nu är det för sent. Nu blir jag en av dessa dystra änkors anonyma kör av tröstlöshet.

Hekabe Jag följer med dig, Andromake. Vi skall hålla sällskap.

Pyrrhos (bakom scenen) Nå, här har vi äntligen en läcker frilla!

Aias (bakom scenen) Jag såg henne först! Den horan tillhör mig!

Kassandra (bakom scenen) Gå hem till era stior, era svin! Ni bökar grymtande med era trynen i ett kloster och ej i en ho! Jag är prästinna och tillhör ej någon annan än Apollon! (*bryter sig in på scenen.*)

Vad är det för fasansfull familjescen jag ser? Hekabe med en mördad blödande kung Priamos i blodbesudlad famn, en febergalen Aeneas med en lika blodig Andromake – är det sonens blod, vår ende sons till Hektor?

Aeneas Allt du ser är sant, Cassandra. Allt du spått har blivit sanning, till förbannelse för Troja.

Kassandra Så nu tror mig Troja när det är för sent? Men jag har även goda nyheter. Hekabe, nu är Paris mördad, din i livet siste son. Helena är hos Menelaos, så nu far hon hem till Sparta äntligen. Är du ej glad?

Hekabe Cassandra, se på Andromake med sitt avrättade barn. Hur kan väl någon vara glad?

Kassandra Var inte ledsen, Andromake. Pyrrhos kommer snart tillbaka, och då skall du bli hans frilla.

Hekabe Varför är du glad, Cassandra? Vadan denna helt absurda glättighet? Har du fått inblick i en framtid som är ljus för dig?

Kassandra Jag skall bli Agamemnons frilla, och han skall bli mördad. Det har min Apollon sagt till mig. Ej någon av oss äger skäl att vara glad, men om förtryckarfolkets hjältar mördas och går under kan ej skadeglädje skada.

Kören Glädjen är det falskaste av instrument, och ingen glädje ljuder falskare än brudens, när hon går till den schavott som kallas bröllop för att bli berövad all sin helighet och jungfrudomens glädje, som byts ut till slaveri på livstid. Men hon verkar lika glad ändå och döljer väl sin tragedi djupt under sminket av sin falska glädje, detta smink, som ständigt måste spacklas på än tjockare i ständigt grövre lager. Spegeln, som hon bara ser allena och på morgonen, blir hennes enda sanning.

Kassandra Gläds med oss, o kvinnor, åt att vi nu utan hämningar kan hänge oss åt den totala tragedin! (*skrattar hysteriskt*)

Kreusa (visar sig med son och Anchises) Har vi kommit rätt? All staden är ett dårhus, men det kungliga palatset verkar vara värst.

Aeneas Där är ni äntligen! Jag var på väg till er men hindrades av dessa fador. Priamos är död och även Hektors ende lille son. Jag kunde ej försvara dem mot Pyrrhos, en förening av krigsgalenskap och krigsgud.

Kreusa Och jag kan berätta för dig att den kække Paris är ej mer. När han ej kunde fly med sin Helena än en gång, ty hon var denna gång ej hågad längre att medfölja honom som hans slav, så skulle han just till att ta spartanskans liv, när han blev upptäckt uppe på den norra muren. Någon spände lugnt en båge, sköt och träffade den unge slarvern mitt i halsen, och han föll, men hans Helena är nu åter Menelaos'.

Aeneas Jag vet ej om jag kan sörja detta. Men vi måste fly.

Anchises Jag orkar inte längre, käre son. Jag är för gammal. Lämna mig hos Priamos och låt mig bli dödgrävare åt Troja, ty jag duger inte just till något annat längre.

Hekabe Så blir alla Trojas överlevnadsoffer till uppgivna gubbar, som har inget mer att göra i sitt liv än gräva ner de lik av Troja som kan påträffas.

Kören Och kvinnorna, som bara är barnlösa änkor, har ej något kvar att göra i sitt liv än gråta sig ihjäl. Ty vem kan överleva denna natt och leva vidare?

Kassandra Allenast galningar som lever för att se de härskande tyrannerna gå under. Och jag lovar er, förgrämda systrar, att de alla skall gå under!

Andromake Aeneas, lämna denna skräckscen av blott våld och raseri och galenskap och sorg och fly med din familj. Än har du tid, och ni kan klara er. Du har dröjt kvar här alldeles för länge.

Anchises Mina ben blott viker sig. Jag orkar inte gå mer i en stad som denna. Mina knän dras ner som bly mot Ilions förblödande blodströmmande gatstenar.

Aeneas Upp på ryggen, pappa! Jag skall bära dig!

Andromake Ni måste skynda er!

Pyrrhos (utanför) Hon smet in i palatset. Hon är där med andra fallna kvinnor. Arrestera alla!

Andromake Skynda!

Kreusa Kom, Aeneas, innan Pyrrhos ser oss.

(Aeneas bär Anchises på ryggen. Hans lille son Aschanios drar honom i byxorna. De går ut, men Kreusa dröjer kvar.)

Andromake, kom med oss.

Andromake Jag lämnar ej min döde son.

Hekabe Hon lämnar ej det döda Troja. Hon är en av oss nu, Trojas dödgrävande systrar.

Kreusa Nej, du är en av de levande. Du är min syster. Du är en av vår familj, och vi kan inte överge dig.

Pyrrhos (bryter in med ett antal krigare) Här är de församlade! Grip de tre där som ej ännu blivit gamla häxor!

Andromake Nu är det för sent.

(Kassandra, Andromake och Kreusa grips.)

Kreusa Ni rör mig inte!

Pyrrhos Är du orörd kanske? Det ska vi bli två om! Skönheter i Troja får ej lämnas oantastade!

Kreusa (drar fram en dolk) Om jag så än blir ensam kvar skall jag försvara mig och Troja med mitt liv! *(hugger mot Pyrrhos.)*

Pyrrhos Jag har ej tålamod med sådana fasoner. *(hugger ner henne.)* Det finns andra mindre galna horor. *(till krigarna)* För dem bort. Jag har i alla fall Kassandra och den vackra Andromake.

Hekabe Du har hela Trojas blod på dina händer, och vi erinnyer skall förfölja dig i evighet i dina drömmar så att aldrig mer du skall få sova! Detta mord på denna unga moder var den oerhörda kronan på ditt livsverk av förbannelser och nidingsdåd!

Pyrrhos Vem var hon?

Hekabe Kreusa, Aeneas hustru.

Pyrrhos En av dem. En mindre. Och var håller Aeneas hus?

Hekabe Det vet jag, men jag talar inte om det för dig.

Pyrrhos Vill du också dö? Jag kan tortera kvinnor långsamt tills de talar eller dör.

Hekabe Ja, döda mig! Men jag ska ändå tala om det! Aeneas är i säkerhet! Har du förstått? I säkerhet!

Pyrrhos Det gamla käringludret bara retas. Hon vet inte var han är. För ut dem nu. Se till att ingen rymmer. Bakbind deras händer. Slå dem om de bråkar. Våra byten skall fördelas jämnt bland oss av Agamemnon.

Andromake Du kan sönderbråka våra kroppar, men ni vinner aldrig Trojas själ och ännu mindre någon kvinnas hjärta från det Troja ni har skändat.

Pyrrhos Jag är nöjd om jag blott får den vackra Andromake, Hektors änka.

Kören Männen njuter av att kränka. Det är deras enda verkliga passion. De känner aldrig någon kärlek, bara lust att kränka. Kvinnornas är kärleken, men den förvandlas alltid hos dem bara till oändligt lidande.

(Krigarna föser ut de bakbundna Andromake och Kassandra.)

Kassandra Förbålde Pyrrhos, din död skall bli hemskare än någon död trojans. Men före dess skall du bli dränkt i värre vanära än någon dödlig.

Pyrrhos Se till att den hyndan håller käften!

Kassandra Och de spådomar som jag, *Kassandra*, gör mig skyldig till slår alltid in, i synnerhet om folk har vägrat höra på dem.

Pyrrhos Tig, ditt stycke! Du blir aldrig min! Munkavla henne!
(*Kassandra munkavlas och förs ut.*)

Hekabe Ska du inte även slå och binda och munkavla mig och alla mina systrar?

Pyrrhos Käringluder, du har inget kvar att ge. Du är ej attraktiv för någon. Dig och dina systrar ger jag åt Odysseus för att han gav oss Trojas helvete.

Hekabe Var det han som var Athenas gunstling och som byggde hästen?

Pyrrhos Ja, vem annars? Ingen annan är så djävulskt slug. Han ensam gav oss hela Troja men först efter tio år av mänsko-plågeri.

Hekabe Då skall jag och mina systrar tillhöra Odysseus.

Pyrrhos Ja, gör ett helvete för honom, så att han får tio år av helveten som tack för dessa tio år av helvetet vid Troja. (*går*)

Hekabe Det blir synd om grekerna.

Kören Ty det är synd om Troja, och det är blott grekernas förtjänst.

Hekabe Jag tror att det blir mera synd om dem som överlever än det är om dem som redan dött.

Kören Du menar att din gubbe Priamos, den vackra Kreusa, Aeneas hustru, och det lilla barnet Astyanax är lyckliga, som redan blivit dödade?

Hekabe Så outhärdligt som vårt liv nu blir är jämförelsevis de redan döda lyckliga som slipper se de fasansfulla följderna av Trojas fall.

Kören Ty Troja faller bara en gång, medan mänskorna skall falla i all evighet.

Hekabe Och inget fall är svårare än det som aldrig upphör.

Kören Och ett sådant fall är hela mänskligheten med sin gruvliga historia.

Scen 3.

Odysseus Vem ville detta? Inte jag. Fördömda Diomedes, som fick mig att presentera trähästknepet mot min egen vilja! Jag förbjöd den knölen att avslöja den infama möjligheten! Gjort är gjort och kan ej göras ogjort, och jag fruktar att framtida släkten kommer att anklaga oss för evigt och benämna oss de grovaste barbarer. Värst är det att jag får hela skulden. Troligen skall jag för alla tider klandras och utpekas som den skurk som ledde till den underbara staden Trojas fall.

Menelaos Så du står här och grubblar tungt, *Odysseus*, alltmedan alla andra plundrar och arbetar?

Odysseus Är det inte nog att jag blev Trojas undergång?

Menelaos Du kläckte bara planen. Alla andra genomförde den, och nu står du här bara och ser på.

Odysseus Du var den ende grek som hade någon rätt att komma hit och bråka med trojanerna, ty du var den vars hustru de bortrövade.

Menelaos Och likväl var jag mera äcklad av det överdrivna företaget än nån annan, särskilt efter tio år.

Odysseus Var ej Helena värd det priset?

Menelaos Ingen kvinna någonsin var värd ett sådant pris och inte ens en tiondel av priset. Men min broder gjorde denna pinsamma skandal till en politisk fråga, och

så fick han hela Hellas med sig på erövringståg mot Troja. Min gemål var bara förevändningen.

Odysseus Och därför ligger tio års fatala skördar av ungdomars lik i Trojas slagfälts gravfält nu och ruttar utan mening, blott för Agamemnons kungliga fåfånga.

Menelaos Därbland Akhilles, Hellas främsta hjälte, och den ädle Hektor, ännu större såsom människa.

Odysseus Och halva Ilions befolkning.

Menelaos Inklusive Priamos, den gamle orkeslöse kungen, mördad praktiskt taget på sin dödsbädd, och den lille gossen Astyanax, den ende son som Hektor hade, slaktad grymt och alldeles i onödan.

Odysseus Vi utkämpade kriget under tio långa år, men unga spolingar som Pyrrhos hembär segern under sina inledande strider – och tar äran under ärelösa mord på gubbar, barn och kvinnor.

Menelaos Han tog alltså livet av kung Priamos och Astyanax och även Kreusa, Aeneas hustru, inne i det kungliga palatset?

Odysseus Det har många kvinnor vittnat om och därbland Hekabe och Cassandra.

Menelaos Och vad gjorde Aeneas?

Odysseus Han lär bara ha stått och sett på tills han omsider flydde. Pyrrhos slaktarvrede var så grov att Aeneas knappast vågade sig nära honom ens.

Menelaos Men han kom undan med sitt liv och med sin faders och sin sons.

Odysseus Och någon handfull andra flyende trojaners.

Menelaos Må han klara sig. Det unnar jag de få trojaner som finns kvar.

Odysseus Det är mest bara kvinnor.

Menelaos Ja, vad skall vi göra med dem alla?

Agamemnon (inträder) Så här är ni. Har ni tröttnat på det ärelösa kriget timmen innan det är över?

Odysseus Vi står här och diskuterar Trojas kvinnors öden.

Agamemnon Därför kom jag hit. Jag hoppades just att få träffa på er. Är det någon särskild kvinna som du önskar ta om hand, Odysseus?

Odysseus Nej, ingen alls. Jag har ju min Penelope där hemma, och jag vill blott hem till henne och det kvickt.

Agamemnon Och du, min broder?

Menelaos Jag vill bara ha Helena.

Agamemnon Hon är din, naturligtvis, för alltid denna gång, som alla hoppas. Men vi har en del problem. Det finns ej någon som vill ha Hekabe på sin lott. Kan du, Odysseus, alls tänka dig att acceptera henne?

Odysseus Jag skall gärna göra vad jag kan för henne och försörja henne.

Menelaos Vem får Andromake?

Agamemnon För Akhilles skull är vi nog tvungna att ge henne till den unge Pyrrhos, fastän detta bjuder mig emot. Men han är hård och insisterar på att få den arma modern som slavinna.

Menelaos Och Cassandra tar du själv?

Agamemnon Jag kan behöva en prästinna åt Apollon som moralisk tröst när jag beger mig hem till Klytaimnestra.

Odysseus Och vad händer med de få trojaner som har överlevt? Helenos?

Agamemnon Han drar sig tillbaka ut på landet och blir eremit.

Menelaos Det finns väl ingen annan utom Aeneas, som kom undan.

Agamemnon Ja. Den flyktingen, som ensam bland trojaner flydde från sin stad, är Trojas framtids enda hopp. Men har man en gång flytt från plikten och från striden brukar man fortsätta fly för resten av sitt liv.

Odysseus Den arme Aeneas. Vi får säkert höra talas om hans färder.

Menelaos Troligen har han begivit sig till Libyen.

Agamemnon Det tror jag också. Må han överleva. Efter detta vill jag ingen mera något ont som en gång hörde hemma i det fallna Troja.

Odysseus Inte ens den döde Paris?

Agamemnon Han fick sin belöning, och han vilar i en okänd grav förutan namn och inskrift, ty så ville både Menelaos och Helena.

Menelaos För att skydda Paris lik från skändning. Ingen utom jag och Agamemnon vet var graven finns.

Odysseus Då får han kanske vila i den frid han ej förtjänade.

Agamemnon Det ser så ut, men det är bättre så. Vi vill ej ha en fortsättning på kriget. Det är slut nu.

Odysseus Paris var dess början och dess slut. Den stora skadan var att Paris slut ej kom direkt på början av hans skada.

Agamemnon Ja, jag håller med dig. Paris ensam var ansvarig för varenda tragedi som ägde rum i det trojanska kriget. (*Menelaos och Odysseus ser på varandra.*)

Odysseus Är det den officiella grekiska versionen?

Agamemnon Det finns ingen annan. Så skall det bli skrivet i historien.

Odysseus Och plundringen av staden? Bytet? Skatterna som Pyrrhos, Aias, du och andra lagt er till med? Och kontrollen över Dardanellerna?

Agamemnon Odysseus, lämna det politiska åt mig. Det sköter jag. Och du gör klokast i att tåga om allt det som inte angår dig.

Odysseus Så jag får nöja mig med fru Hekabe.

Agamemnon Krigets enda lön är kriget och dess ära. Ingen har i evighet fått ut en bättre lön av kriget än deltagandet däri.

Menelaos Men den som använt segern till att straffa en förlorare har bara väckt revansch.

Odysseus Det blir omöjligt här i Troja. Staden är ju likviderad till en grushög. Den kan aldrig återuppstå från de döda.

Agamemnon Låt det bli därvid, Odysseus, så är du som en klok politiker. (*går*)

Odysseus Vad menar han? Vad är han rädd för?

Menelaos Han har alltid varit sådan.

Odysseus Varför?

Menelaos Han har alltid känt familjens makt som en förbannelse på sina skuldror. Därför har han aldrig kunnat skämta.

Odysseus Stackars Agamemnon!

Menelaos Stackars oss, som genomfört det här fördömda ärelösa kriget.

Akt III scen 1. Kartago. Det praktfulla hovet.

Dido Dina redogörelser, Aeneas, går till hjärtat djupare än någon trubadursång. Du är mer än diktare, ty dina gripande berättelser är verkligheten.

Aeneas Men den verkligheten är den sorgligaste och mest jämmerliga tänkbara.

Dido Men du har överlevt den. Det är huvudsaken.

Aeneas Ändå undrar jag ibland om det ej varit bättre om jag dött med Hektor och med Kreusa.

Dido Glöm din hustru. Hon är död. Det liv som klarat sig är allt som räknas. Om vi tänkte alltför mycket på avlidna drar de bara ner oss tidigare i sitt mörker.

Aeneas Kreusa var min hustru och den vackra modern till min son.

Dido Hon var förvisso avundsvärd. Men det är synd att du ej vet hur det gick sedan efter Trojas fall för grekerna.

Aeneas Jag har hört rykten.

Dido Vet du något?

Aeneas Vi passerade en ö på vägen efter stormarna där vi påträffade en eremit. Han visste mycket som var intressant för oss att veta.

Dido Du gör mig sprickfärdig av nyfikenhet.

Aeneas (vänder sig till de sina) Min gamle vän, kom fram till oss och säg vår ädla drottning vad du framlade för oss.

eremiten (stiger fram) Vad jag fått veta har jag fått från säker källa. Jag har alltid tjänat hos Apollon, ensam gud om att ej någonsin ha övergivit Troja, ej ens efter Trojas fall. Jag vet allt om hellenerna som deltog i den ödesdigra plundringen och slakten. Ingen av dem kommer hem till någon lycka.

Aeneas Pyrrhos, Priamos' och Astyanax' slaktare?

eremiten Han kommer aldrig vid sin mest ofrivilliga frilla Andromake. Han tror att han älskar henne, men han önskar bara kränka hustrun som hans fader kränkte maken efter att ha mördat honom. Kloka Andromake lyckas genom tålmod uthärda Pyrrhos ondska och sadism, tills Pyrrhos tröttnar på den mycket äldre kvinnan och tar sig en älskarinna, sedan flera sådana och slutligen helt nära vänners hustrur, ty den vilde Pyrrhos önskade sig alltid något av ett harem. Men det går ej för sig i ett land av starka viljor och opposition som Hellas. Han blev mördad skändligen till slut igenom den mest nesliga komplott. Han fick ej någon son och allra minst med Andromake.

Aeneas Genomföraren av Trojas fall Odysseus?

eremiten Den hårdast prövade av alla. Havets stormars gud Poseidon ordnade åt honom skeppsbrott, irrfärder och dröjsmål utan tal. Ithakas kung kom nästan aldrig hem, och när han gjorde det, alldeles ensam, medellös och naken, blev det genast ett inbördeskrig på ön. Han hade varit bortrest närapå i tjugo år, och under denna långa tid försökte många lägga vantarna på all hans egendom och Penelope, hans trots allt lojala hustru, modern till den ende sonen Telemakhos. När han kom tillbaka måste han ta upp en ojämn kamp mot alla friarna, men med sin bäge lyckades han likvidera alla. Detta ledde dock till uppror från hans folk, som alla hade släktingar bland friarna som massakrerats. Det blev inte lugnt på ön förrän Odysseus till slut blev mördad lömskt och bakifrån, och frågan är om Telemakhos sedan kan bli konung.

Aeneas Mördad bakifrån! Där fick Odysseus för alla sina lömska råd!

Dido Och Agamemnon?

eremiten Mördad i sitt badkar samma afton han kom hem av hustrun Klytaimnestra och Aigisthos, hennes älskare.

Dido Vad tyckte Agamemnons barn om saken?

eremiten Agamemnons son Orestes tog sin moders och Aigisthos' liv och blev därefter galen. Menelaos tvingade den arme ynglingen i landsflykt, och Elektra, system, följde honom.

Dido Agamemnon mördad i sitt badkar av sin hustru, och hans son en modernmördare! Det rimmar väl med sagan om atriderna och deras lika mäktiga som blodiga och grymma hus. Och Menelaos och Helena? Blev de lyckliga till slut?

eremiten Min drottning, tänk er själv. De var helt unga när Helena enleverades, och därpå gjorde Paris flitigt bruk av henne under tio år. När Menelaos återsåg

Helena var de båda ganska färdiga, utleda och förbrukade, men de fann ändå någon vänskap i varandra. De greps som Odysseus av stormar på sin återresa och fann nödhamn i Egypten. Det tog några år förrän de återkom till Sparta, och då fann de Agamemnon död och arvingen Orestes galen. Kort sagt, många prövningar förenade dem i en mogen härdad vänskap, och de lever båda ännu i förening i ett blomstrande och väl organiserat Sparta.

Dido Kan man kalla dem för lyckliga?

eremiten Vad tror ni, ädla drottning, efter tio år vid Troja, efter tio år av hustruns lägring av en annan, efter katastrofer i familjen utan tal och under ålderdomens trista ankomst? Agamemnon hade ingen humor, och hans broder har det ännu mindre efter sin erfarenhet av livet.

Dido Vem fanns mera bland hellenerna? Hur gick det för den gamle Nestor?

eremiten Endast han kom lyckligt hem till Pylos och fick en harmonisk ålderdom och död. Han hjälpte Telemakhos mycket med problemen på det karga Ithaka.

Dido Och Diomedes?

eremiten Även han kom hem till ändlösa inbördeskrig och fejder, men med sin okuvlighet och framåtanda klarade han av dem. Han var ensam om att ej ta någon kvinna med från Troja.

Dido Det var kanske därför han kom lyckligt hem och fick behålla position och rike: han kom undan.

Aeneas Aias?

eremiten Galen. Han kom efter plundringen av Troja i konflikt med Pyrrhos, fick bärsärkarraseri och kunde inte längre ha med folk att göra. Något gick på tok med honom i hans hjärna under plundringen av Troja. Grekerna blev tvungna till att vidta åtgärder mot honom, och han tog då själv sitt liv.

Aeneas Den enda hederliga greken, ensam om att vägra överleva Trojas fall.

eremiten Men det fallet av den staden blev för samtliga hellener som en tung olidlig baksmälla. Där hade de fört krig i tio år, och efter sådant väsen måste det bli något av en reaktion. När en så väldig ansträngning är över uppstår det en tomhet som är outhärdlig. Tänk er tio år av oupphörligt festande och drickande, och tänk er sedan resultatet, uppvaknandet dagen efter. Vilken baksmälla!

Dido Jag är ej insatt i den underliga värld av fåfänga och överdrifter som blott män har ständigt sysslat med. Mig tycks då kärleken mer värd att satsa ansträngning och liv på.

Aeneas Det att kvinnor aldrig kan ha del i något krig bevisar just att kriget mer än något annat blott är en omänsklig förnuftsvidrighet.

Dido Det menar jag också. Vi kommer rätt väl överens, vi två, min käre gäst från Troja.

Aeneas Ni är klok som drottning.

Dido Stanna här och bli min make. Bygg ert nya Troja här vid detta heliga Kartago. Vi två kunde bygga oss och vår nation en härlig framtid.

Aeneas Min drottning, ett så överväldigande generöst erbjudande är svårt att inte reflektera över, men det kräver noggrann eftertanke. Jag har ansvar för ett antal män, och om de ej vill stanna här så måste jag fortsätta med dem vidare.

Dido Så överlägg i lugn och ro med dina män, men du kan säkert övertala dem.

Aeneas Jag kan ej övertala någon till att överge sin fria vilja och vad denna kräver.

Dido Givetvis. Ni är ju fria. Jag kan ej bestämma över er. Men ni kan styra era öden och bestämma över dem och forma dem i enlighet med konstruktivt förnuft.

eremiten Prins Aeneas, jag kan se ett högst oväntat hinder för vår kloka drottningens planer.

Aeneas Kan du? Det kan inte jag.

(Kreusa inträder, exakt som hon var efter Pyrrhos mord på henne.)

eremiten Du kan då inte se den gäst som nu inträder?

Aeneas Jo, vid alla gudar!

eremiten Detta är ett känsligt läge. Var försiktig med vad du nu säger, ty här finns för många öron.

Aeneas Har du kommit för att ge mig något budskap?

Kreusa Ja. Jag vakar ständigt över dig. Res vidare, Aeneas, ty Kartago har ej någon framtid.

Dido Har han fått besök av någon gud, som blott han själv kan se med *eremiten*?

Aeneas Dido, jag kan ej bedra dig. det är Kreusa, min gemål, som nu besöker mig.

Dido Men är hon inte död?

Aeneas De döda sover aldrig.

Dido Och vad vill hon här?

Aeneas Hon råder mig att resa vidare.

Dido (reser sig) Nu har det gått för långt! Att kvinnor hänger sig åt svartsjuka intriger är väl mänskligt, men att en avliden fru vill hindra änklungen från ett nytt bättre äktenskap är ändå höjden! Detta kan jag inte tolerera! Lyd förnuftet, Aeneas, och glöm bort de sjukliga fantomer som nu spökar i din hjärna och förmörkar den med skadlig fantasimorbiditets vansinnesfrestelser!

Aeneas Mina män har sista ordet.

Dido Gå till dina män då, och försök att resonera med dem utan vidskepliga känslor! Kallt förnuft är enda vägen till beständig lycka! Allting annat är blott lögnery!
(går rasande)

Aeneas Nu kan vi tala ostört, Kreusa. Vad är det du vill?

Kreusa Res genast vidare från detta ställe. Faror lurar här som du ej ser.

Aeneas Vad då för faror?

Kreusa Dido är en farlig kvinna.

Aeneas Varför tror du det?

Kreusa Hon har ej några känslor.

Aeneas Är det allt? Jag tackar dig för varningen, men hon framstår för mig som ganska vettig.

Kreusa Vett är ej tillräckligt inför ödets mekanismer. Om man bara tänker vettigt ser man ingenting av vad som egentligen försiggår.

Aeneas Du hade alltid rätt i livet, Kreusa, men vad skall jag tro om dig i döden? Den som skådar spöken mitt på ljusa dagen måste först betvivla sina sinnens fulla bruk.

Kreusa Tag översinnena till hjälp. Jag har framfört min angelägenhet. Farväl tills vidare. *(går)*

Aeneas Kreusa!

eremiten Hon är borta. Spöken brukar vara sakliga och korta och chockerande i obehaglig övertydlighet. Din svåra sits, Aeneas, är nu att ta ställning i en övermåttan känslig fråga: frågan om ett val mellan två kvinnor, och det valet blir ej lättare för att den ena är ur världen. *(går)*

Aeneas (ensam, samlar sig, ropar:) Kreusa! Du begär för mycket!

(ridå)

Scen 2. Argos.

Agamemnon Var ej rädd, *Kassandra*. Jag är lugn trots att jag vet vad som skall hända. Om man är beredd på katastrofer drabbas man ej av dem utom fysiskt: chocken uteblir.

Kassandra Vad vet du väl om katastrofer, store kung, som bara vållat andra katastrofer men ej råkat ut för någon själv?

Agamemnon Min hela släkts historia är blott katastrofer.

Kassandra Ändå är du lyckligt lottad, och du slapp uppleva någon själv, den förste i din släkt som ej blev slagen av atridernas förbannelse.

Agamemnon Och därför väntar jag i varje ögonblick den värsta tänkbara av katastrofer. Därför ville jag ha dig hos mig som en prästinna i direkt förbindelse med guden, så att kanske någonting gudomligt kunde resultera eller avvärja det värsta.

Kassandra Lita ej på det. Ej någon hustru, ännu mindre drottning, kan förbli sin konung trogen om han uteblir från hemmet och dess politik i tio år.

Agamemnon Döm icke Argos efter Troja.

Kassandra Nej, det gör jag inte heller. Men tro inte att en enda grekisk stad, hur liten den än är, kan undgå den förbannelse som Trojas öde blev för hela världen och i synnerhet för Grekland.

Agamemnon Låt oss se vad detta öde är. (*börjar gå mot palatset. Dess portar slås upp, väggarna glider i sär och blottar en prunkande festsal med en festtaffel färdigt dukad.*)

Klytaimnestra (festklädd) Välkommen, segrare och konung, världens mäktigaste furste!

Agamemnon Hyckla inte, *Klytaimnestra*. Du har onda nyheter att komma med.

Klytaimnestra Och du har upplevt tio år av oupphörligt krig. Det är ej då så konstigt att du blivit misstänksam och rädd för osynliga skuggor. Ändå är du alltjämt samma *Agamemnon*, som om du for bort till Troja för ej längre än en vecka sedan.

Agamemnon Det har inte varit någon ljuv semester.

Klytaimnestra Nej, det ser jag på de ärr och rynkor som du importerar. Men vem är den vackra flickan vid din sida?

Agamemnon En prästinna.

Klytaimnestra Bara en prästinna?

Agamemnon Hon är ingen frilla. Hon är dotter till kung *Priamos* och jungfru i *Apollons* tjänst.

Klytaimnestra Du var aldrig särskilt from. Och vad gör väl en jungfru vid din sida?

Agamemnon Skyddar mig i Trojas gud *Apollons* namn. Jag trodde nästan att jag vid min hemkomst skulle möta döden genom din och *Aigisthos'* hand.

Klytaimnestra Denna misstänksamma paranoia, en krigsskada värre än ett amputerat ben! Min make, du är sjuk i själen!

Agamemnon Nej, blott sömnlös, vaksam och försiktig.

Klytaimnestra Har jag ej skött dina angelägenheter väl i din oändliga frånvaro?

Agamemnon Alltför väl med *Aigisthos'* hjälp.

Klytaimnestra Och kan du klandra mig för detta?

Agamemnon Nej. Du har skött staten exemplariskt. Våra kommunikationer över havet har fungerat tillfredsställande, och samtliga kurirer vittnade om att du skötte administrationen mer än väl. Jag vet blott ej om jag är skyldig dig mer tack än *Aigisthos*.

Klytaimnestra *Aigisthos!* *Agamemnon* önskar tacka dig!

Aigisthos (inträder) Jag tackar dig, du store konung, *Asiens* besegrare och världens mäktigaste härskare.

Agamemnon Ditt smicker smakar lika illa som den sliskigaste sirap med en saltad bitter eftersmak av koncentrerad brännhet peppar.

Klytaimnestra Du är trött och slutkörd efter kriget och den stormiga hemresan. Därför har vi tillrett åt dig denna festliga bankett som välkomsthälsning. Även din *Kassandra* är välkommen till vårt bord.

Kassandra Jag ser i maten bara mänskokött och i det röda vinet bara mänskligt blod.

Klytaimnestra Är hon förryckt?

Agamemnon Nej, bara synsk. Hon ser den måltid som serverades *Thyestes* här i form av hans små barn grymt slaktade som djur och tillredda som grisar i en lika fin bankett som denna.

Klytaimnestra Ser hon något mera?

Agamemnon Hon ser allt.

Aigisthos Och var är *Menelaos*?

Agamemnon Han förlorades ur sikte i den värsta stormen. Han förmådde inte hålla kursen i en våldsam motvind utan drevs alldeles hopplöst mot sydost. Han kanske vinddrevs ända till *Egypten*.

Klytaimnestra Men då kommer han tillbaka.

Agamemnon Ja, det får man hoppas. Men var har du våra barn?

Klytaimnestra *Orestes* är på resa norrut, och *Elektra* kommer snart. Hon är hos sin kusin *Hermione*, som skall djupt beklaga att *Helena*, hennes moder, ännu inte kommit hem tillbaka.

Agamemnon *Aigisthos*, av vad jag kan se har du skött staten utmärkt samman med min hustru, och jag tackar dig av hjärtat.

Aigisthos Ingenting att tacka för. Det var min plikt.

Agamemnon Mot staten eller mot *Klytaimnestra*?

Aigisthos Mot ditt folk.

Agamemnon Då tackar jag dig ännu mer. Men jag är trött och önskar bara sova.

Klytaimnestra Vill du låta denna festbankett förfaras?

Agamemnon Jag beklagar, men jag saknar all aptit.

Klytaimnestra Så smaka då åtminstone på vinet. Det skall du nog sova gott på.

Agamemnon (reser sig häftigt) Tror ni ej jag genomsådar er? All maten är förgiftad! Döda mig, *Klytaimnestra*, om du vill, men gör det då åtminstone på något värdigt sätt!

Klytaimnestra Han är förryckt av överansträngning. Det är naturligt efter tio år.

Agamemnon *Kassandra* såg omedelbart i vinet och i maten bara död och gift!
Ni kan ej lura henne!

Klytaimnestra För all del, min make, gå omedelbart och lägg dig då. Men tvätta dig förrän du går emellan våra lakan. Du är full av smuts och damm och svett från tio år av gyttjekrig och ohygien.

Agamemnon Har du iordningställt ett bad för mig?

Klytaimnestra Min make, tror du inte att jag längre älskar dig? Tror du att jag har glömt dina rutiner och hur du mest uppskattade renhet och att få gå ner i varma dubbelsängen ren och fräsch till natten? Badet är i ordning. Det är varmt och skönt.

Agamemnon Jag börjar nästan tro på dig på nytt.

Klytaimnestra Säg bara till när jag skall komma med din handduk.

Agamemnon Är det den där stora röda sköna?

Klytaimnestra Ja. Den har ej använts nu på tio år.

Agamemnon Min maka, du har skött dig väl, och jag har ej bedragit dig.

(kysser henne och går ut.)

Klytaimnestra Berätta nu om Troja. Var Helena verkligen så populär i staden som furst Paris alltid utsprid rykten om?

Kassandra Nej, hon var hatad eller ännu mera fruktad. Alla såg i henne Trojas undergång, dess största fara och dess enda hot. Och de fick alla rätt.

Klytaimnestra Och hur ser du på mig? Jag är Helenas syster och ej olik henne även om jag ej är lika vacker men måhända mera slipad.

Kassandra Om Helenas skönhet döljer en försåtlig fara för all hennes omvärld, döljer er intelligens, Klytaimnestra, giftigare huggormständer än en dödlig kobras.

Klytaimnestra Jag har aldrig bitit någon.

Kassandra Själens tänder biter djupare än någon giftig muns.

Klytaimnestra Du är en obehaglig flicka. Inte konstigt att det nöjeslystna Troja alltid vägrade att lyssna till ditt stygga språk.

Kassandra Om jag är stygg i språket är jag god i själen. Det är bättre än att vara oljad i sitt språk och desto styggare i själen.

Klytaimnestra Du tycks ej tro oss, heliga prästinna, om något gott.

Kassandra Jag ser blott vad Apollon ger mig kraft att se.

Agamemnon (utanför) Klytaimnestra! Handduken!

Klytaimnestra (tillbaka) Jag kommer! (*reser sig*) Ett ögonblick, min fagra tärna.

Aigisthos Och vad ser du, sierska, hos mig?

Kassandra En misslyckad lakej.

Aigisthos Ej något värre?

Kassandra Nej.

Aigisthos (reser sig) Ursäkta mig. Jag kommer strax tillbaka. (*går ut efter Klytaimnestra*)

Kassandra Jag tycker inte om det. Varför går de båda ut? Är handduken så stor?

Klytaimnestra (utanför) Här är din handduk, Agamemnon. Den är stor och varm och skön.

Agamemnon Och rödare än någonsin. Men släng den inte över mig så där!

Klytaimnestra Aigisthos! Yxan!

(*Agamemnon skriker till kort och gällt.*)

Hugg igen! Ge honom vad han tål!

Aigisthos Tre hugg djupt in i hjärnan borde vara nog för honom.

Klytaimnestra Ja, det kallar jag ett välplanerat mord! Ej ens en enda droppe blod har kommit utanför! Handduken suger väl upp allt och blir ej rödare för det!

Kassandra (rusar upp) Upp, Troja, ur din grav och blotta din förbannelse! (*drar väggarna åt sidan. Badrummet blottas med en oformlig massa i badkaret höljt av en blodröd jättehåndduk, vars blod flödar ner på golvet. Klytaimnestra vänder sig om, tagen på bar gärning med Aigisthos, som har en stor blodig yxa i handen.*)

Klytaimnestra Förbannade trojanska! Gör processen kort med henne!

Kassandra Ja, men med Orestes blir processen lång!

Klytaimnestra Vi gjorde blott vår plikt mot Agamemnon. Han förtjänade ej bättre. Han var blott en olycklig och dyster misantrop, som bara spred förlägenhet omkring sig.

Kassandra Det är inget brott. Men som ni greker utan skäl förstörde hela Troja har ni utan rätt nu dräpt er bäste konung.

Aigisthos Utan rätt? Jag är det enda återstående oäkta barnet till Thyestes, vars två äkta barn blev mördade och givna åt Thyestes i en festbankett av Agamemnons fader!

Klytaimnestra Prata inte utan krossa denna trilska kackerlacka!

Kassandra (går mot Aigisthos och ser honom rakt i ögonen) Ja, Aigisthos. Jag har fullgjort mitt livs uppgift. Jag har bara vittnat inför guden om den verklighet som dumma

männskor kallar mänsklig. Men du har ej många dagar kvar att leva. Agamemnons barn skall icke låta fadern ligga tyst och överksam i graven. Du är bara en lakej, men den är värre funtad som har gett dig dina order.

Klytaimnestra (skrattar) Jag är drottning. Mina barn kan inte skada mig.

Kassandra Din egen son skall mörda dig.

Klytaimnestra Slå till! Vad väntar du på, Aigisthos?

(*Aigisthos hugger ner Cassandra.*)

En trojanska mindre. De är rätt besvärliga, de här trojanerna, i synnerhet nu efter Trojas fall.

Aigisthos Nu återstår att övertyga folket om revolutionens ofrånkomliga nödvändighet. Du måste rättfärdiga mordet inför folket.

Klytaimnestra Det blir lätt.

Aigisthos Men det blir svårare att övertyga dina barn.

Klytaimnestra Om jag har klarat allting hittills skall jag även klara dem. I detta Hellas är ej någonting omöjligt.

Aigisthos Låt oss städa upp nu efter Agamemnons bad och sedan proklamera landssorg innan kungliga begravningen blir förberedd med pomp och ståt.

Klytaimnestra All ära skall han vederfaras som är möjlig efter döden.

Aigisthos Ja. Ej något får fördunkla Agamemnons obestridliga historiska betydelse och ära.

Klytaimnestra Sådana är alltid bättre efter döden.

Aigisthos Ja. – Och vad gör vi med denna jungfru?

Klytaimnestra Hon var bara en slavinna, ett krigsbyte, och dessutom galen. Självaste Apollon skall nog tiga hädanefter.

Aigisthos Ja. Om någon gud bör tiga efter Trojas undergång så är det han.

Akt IV scen 1. Kartago.

Dido Belinda, jag har fått problem.

Belinda Berätta, kära syster.

Dido Jag har fallit offer för en djupt olycklig kärlek.

Belinda Ingen kärlek måste vara olycklig. Det vet ju hela världen redan att du älskar Aeneas. Vad är det för fel på det?

Dido Han ämnar lämna mig.

Belinda Hur vet du det?

Dido Jag vet det genom mina spioner. Nattetid i största hemlighet försöker Aeneas förbereda avfärd för sitt skepp och sina män.

Belinda Det vet du säkert?

Dido Ja, det är fullständigt säkert.

Belinda Men det är ju inte klokt! Det är ju fullständigt förnuftsvidrigt! Han har ju varit lycklig här! Han kan ej finna någon bättre framtid!

Dido Dina frågor har jag också själv torterat mig med. Han är inte klok om han beger sig av.

Belinda Vad har du gjort åt saken?

Dido Jag har bett om en förklaring. Aeneas kommer hit nu vilket ögonblick som helst.

Belinda Det är det enda du kan göra, och att prata ut om saken är det bästa alltid. Men vad gör du om han verkligen beger sig?

Dido Det vill jag helst inte tänka på. Då är min kärlek lika gränslöst olycklig som äkta.

Belinda Jag hör honom komma.

Dido (åter drottning) Var välkommen, ädle Aeneas!

Aeneas (inträder) Ni har kallat mig till er, min drottning.

Dido Vad är det jag hör? Du förbereder tyst din avfärd utan att ge mig den ringaste förklaring.

Aeneas Drottning, jag har inget val.

Dido Vad tvingar dig?

Aeneas Jag måste svara för mina män och deras framtid. De är rastlösa och kan ej finna lyckan här. De önskar resa vidare.

Dido Jag har hört motsatsen till detta. Många av dem trivs här och vill stanna kvar.

Aeneas En del men inte alla.

Dido Har ni då haft en hellensk så kallad demokratisk röstning?

Aeneas Nej.

Dido Hur vet du då att en majoritet vill fara vidare? (*Aeneas tigger.*)

Du vill själv fara vidare, men varför?

Aeneas Jag har inget val.

Dido Det är ej något svar. Är du då rädd för mig? Är du väl rädd för lyckan? Vad är det du önskar som ej jag kan ge dig?

Aeneas Du kan inte ge mig Kreusa åter, min avlidna fru.

Dido Kan du då finna hennes lik i havet?

Aeneas Drottning, förolämpningar anstår er icke.

Dido Jag är ledsen. Jag ber dig om ursäkt och förlåtelse. Men såsom kvinna kan jag inte acceptera att en död person står mellan oss. Hon visar dig ej vägen till ditt liv men bara till sin egen död och din. Hon borde släppa dig.

Aeneas Men jag kan inte släppa henne.

Dido Aeneas, du betar dig som en dåre. Om du reser är det blott en flykt från lyckan och förståndet, och jag trodde du var en förnuftig man. Är det ej självklart det förnuftigaste att du stannar här och delar framtiden med mig i oundviklig lycka?

Aeneas Jo.

Dido Och ändå vill du fara?

Aeneas Det är icke viljan. Det är ödet. Det är krafter som är mera mäktiga än någon mänsklig vilja.

Dido Jag kan icke hindra dig. Jag kan allenast varna dig, och jag är icke ansvarig för konsekvenserna, om du beger dig.

Aeneas Jag beklagar, drottning, att jag ej har något val. (*går*)

Dido (efter honom) Så fly då från dig själv, din stackars narr, om du tror det är möjligt! Allt kan mänskan fly ifrån, det finns ej något fängelse som kunde låsa in och hålla hennes flyktighet, blott det kan hon ej fly ifrån som hon helst flydde från av allt: sig själv. Hon kan försöka, och hon har försökt i alla tider, men hon nådde bara genom det försöket svårare problem med detta själv hon önskade bli av med. Flykter från problem är bara flykter till problem. Så fly, fåfänge narr, som hela världen i sin dårskap, som i allmänhet tar ända med förskräckelse i självmord eller vanvett!

(*Aeneas är borta.*)

Belinda Den harangen var en smula hård.

Dido Men rättvis.

Belinda Vad planerar du att göra?

Dido Som jag sade: jag ansvarar ej för konsekvenserna.

Scen 2. Argos.

Menelaos Det är som om samtliga Pandoras plågor sluppit lösa över Grekland efter Trojas fall, och som om vi medförde dem från Troja för att infektera hela Hellas med de gräsligaste tragedier. Aias' självmord, som vi upplevde som den sista prövningen vid Troja, var blott en prolog till oupphörliga och ständigt värre kedjekatastrofer. Vad blev jag väl mött av vid min hemkomst? Agamemnon mördad av sin hustru och premiärminister Aigisthos, som i sin tur redan blivit mördade av Agamemnons son Orestes, som i sin tur blivit galen. Blott Elektra har behållit självkontrollen, fastän *hon* mest fick Orestes till att mörda deras egen moder. Och nu spökar hon för honom, och han står ej längre i kontakt med verkligheten.

Nå, Elektra, hur mår olyckan idag?

Elektra Han pendlar ständigt mellan gråtande förtvivlan och den gruvligaste feber, som så rasar i hans sinne att jag har all svårighet i världen att avhålla honom från att ta sig själv av daga.

Menelaos Han är omöjlig som Agamemnons efterträdare.

Elektra Han är för god för politiken.

Menelaos Bäst det vore om du kunde få honom ur landet.

Elektra Argos är hans hem! Du har ej rätt att köra honom hemifrån! Hans fader var en konung över dig!

Menelaos Men han är en skandal för hela landet.

Elektra Han är dock en människa och är förtjänt som sådan av human behandling!

Menelaos Visserligen, men....

Orestes (bakom scenen) Elektra!

Elektra Han behöver mig.

(*Orestes inkommer raglande och vacklande i upplösningstillstånd.*)

Orestes Förfölj mig inte mera!

Elektra Kom, Orestes! Jag skall skydda dig mot hämndens fasliga fantomer!

Orestes Ingen dödlig kan förskonas från den vrede som en mördad själ kan känna mot sin mördare!

Elektra Du mördade i självförsvar! Hon hade annars dödat dig! Hon visste från Cassandra att du skulle döda henne!

Orestes Likväl har jag mördat.

Menelaos Skona oss från dina spöken.

Orestes Nej, min farbror, skona mig från din omöjliga begäran. Om en människa är sjuk och måste vårdas av dem som står nära henne måste dessa lida av hans sjukdom. Det är helt naturligt och omöjligt att undvika såvida man inte påskyndar patientens död och lämnar henne grymt i sticket.

Elektra Aldrig överger jag dig, Orestes, för att du fullgjorde en rättfärdig sak och din medborgerliga plikt.

Menelaos Att mörda egen moder?

Elektra Ja, om hon bedragit och avrättat med sin älskare sin make, statens konung!

Menelaos Hon fick aldrig någon laglig rättegång.

Elektra Ty lagen räckte inte till, då hon själv satte sig långt över den. Det tvingade Orestes till att ta sin egen lag i sina egna händer.

Menelaos Det är brottsligt inför lagen!

Elektra Ja, så resonerar byråkrater, formalister och omänskliga pedanter! Men i detta fall så var det mera brottsligt att tillåta Klytaimnestra och Aigisthos komma undan med sitt brott! De dödade dessutom en prästinna hos Apollon!

Menelaos Hon var bara en förvirrad värdelös slavinna.

Orestes Kom, Elektra. Jag står inte ut här längre. Jag kan inte stanna här i maktens boningar, ty jag är fullkomligt allergisk mot all makt och rikedom. Du erövrade Troja, Menelaos, men i samma veva ödelade du den goda staden utan sak, och det har lett in i en giftig cirkel av all tänkbar ondska, som en maktställning kan innebära, för vårt hela Hellas. Du har nu kontrollen över Dardanellerna och kan lugnt grunda Bysans vid Bosporen, vilket ger hellenerna fritt tillträde och monopol på hela Svarta Havet. Denna makt och herravälde över nyckeln till allt Asien är som en förbannelse för hela Grekland, och jag vill ej veta av den. Du framlade själv din önskan att jag skulle gå i landsflykt. Jag skall gärna göra det, ej blott för att försona eget brott men även alla Hellas brott mot Ilion och Asien. Jag ser ingen mening med mitt liv mer konstruktiv än att själv offra mig som en försoning för vårt brott mot Asien och Troja. Följer du med mig, Elektra?

Elektra Gärna. Jag är ansvarig för dig.

Menelaos Vart skall du då ta vägen?

Orestes Pyrrhos lär ha blivit mördad nyligen igenom egna skändliga intriger, och hans krigsbyte från Troja Andromake är nu åter ensam. Jag skall söka mig till henne, och om hon kan ge mig uppriktig absolution för både mina brott och Agamemnons brott mot Troja, har jag utfört något gott i livet, om det än är litet och det enda.

Menelaos Kom tillbaka om du lyckas, brorson.

Orestes Det kan jag ej lova. Ithakas Odysseus lär ännu plågas av olidliga irrfärder och får aldrig komma hem för sin delaktighet i Trojas fall. Hans öde verkar för mig attraktivt, och om jag kan försona något för mitt Hellas tillbringar jag gärna resten av mitt liv i neslig landsflykt.

Elektra Och jag följer med dig.

Menelaos Om det finns det ringaste som jag kan göra för er....

Orestes Stanna hemma, Menelaos. Sköt om staten, och förlora ej din drottning flera gånger. Det är allt vad du kan göra.

Menelaos Jag är säker på att även vår Helena önskar er allt gott i ett så svårt och digert värv....

Orestes Farväl, min farbror. Jag tror inte att vi ses igen. Jag går, Elektra. Kommer du?

Elektra Jag kommer utan tvekan. (*de går.*)

Menelaos Så blir makten alltid ensam. Dess konstanta strävan är en ständigt stegrad och accelererad utveckling, men den kan aldrig äga rum om ej på andras och oskyldigas bekostnad. Ju mer obegränsad och fullkomlig makten är, dess ensamare blir den. Jag har visserligen min Helena kvar, men det är också allt, förutom denna ständigt tyngre och olidligare börda av det omänskliga ansvar som makt över andra människor alltid är.

Så vem är lyckligare – jag, den ende överlevande av maktens förkämpar och segrare vid Troja, eller galningen Orestes, som vill omvandla sitt liv till ett försoningsoffer för den nya grekiska maktpositionen genom den fördömda plundringen av Troja? Som en realistisk konung och politiker kan jag tyvärr ej se Orestes föresats och fall som något annat än som höjden av naivitet. (*går*)

Akt V scen 1. Kartago.

Dido (sittande på tronen, fortfarande en suverän drottning) Så du tänker resa?

Aeneas Drottning, det är ofrånkomligt.

Dido Varför?

Aeneas Männen rår ej för den oro som besitter männens själ, som ej ens kvinnans lust och nåd kan dämpa eller tillfredsställa.

Dido Mannens plikt är dock att med sitt överlägsna vett tillåta sitt förnuft att dämpa denna oro, som blott är okontrollerat vanvett.

Aeneas Drottning, inget mänskligt vett står mot naturens krafters gåtfullhet. Med allt sitt vett är mannen som ett vissnat löv av blottställd vanmakt mot naturens minsta nyck, som virvlar bort med lövet vart det icke vill.

Dido Du vill då stanna här?

Aeneas Min vilja spelar ingen roll mot mina mäns. Vi företog en demokratisk omröstning, som du själv föreslog, och utslaget blev nästan unisont. De flesta ville resa.

Dido Har ni haft så tråkigt i Kartago? Har du så förslappats, Aeneas, av min gästfrihets gränslösa bortskämdhet att du ej kunde övertala dina män att stanna här i enlighet med allt förnuft?

Aeneas Min drottning, röstningen är gjord och kan ej göras ogjord.

Dido Res iväg då, Aeneas, och kom aldrig mer tillbaka, inte ens om bättre tankar skulle bringa dig till ånger. Det är allt jag ber dig om som villkor för ditt avsked. Annars får du aldrig min tillåtelse.

Aeneas Min drottning, om att lyda denna bön bereder er en tillfredsställelse, så skall det bli mitt sista stora nöje att få hedra samvaron med er med den uppfyllelsen av en så ringa bön.

Dido Den största dygd är anspråkslöshet, tjänligast av alla dygder för allt mänskligt samarbete, och igenom den har jag försökt regera väl och lyckats. Jag har inga anspråk på dig mer, furst Aeneas, om du reser, men att be dig aldrig återkomma är en varning snarare än någon ringa bön.

Aeneas Och för att hedra er skall varningen åtlydas.

Dido Bra. Jag hatar sliskiga sentimentala avsked. Ge dig bara av och vänd dig icke om. Farväl, Aeneas. Lycklig resa.

Aeneas Tack, min drottning. (*böjer knä för henne, böjer nacken i en respektfull bugning, reser sig och går utan att mera se på henne.*)

Dido (när han gått) Vilken fegis! (*reser sig*) Belinda!

Belinda Ja.

Dido Är bålet färdigt?

Belinda Ja.

Dido Jag lyckades utspionera Aeneas avfärdsplaner, men han brydde sig ej om att ens försöka utrannsaka Didos planer, och det är mitt livs triumf.

Belinda Jag vet att det är fåfäng möda att försöka få dig att ge upp din gräsliga och destruktiva plan, men din så kallade triumf ger mest ett intryck av en vidrig skadeglädje.

Dido Det är all den glädje jag har kvar, och den skall flamma högt mot hela världen i all evighet! Var det ej också bara skadeglädje som fanns kvar hos Trojas sista överlevande anakronismer när de åsåg hur den ena grekiska marskalken följde snabbt den andra i en kedjereaktion av undergångar enbart regisserade av ödet? Aeneas var en vekling, en föraktlig blodlös nolla, en urvattnad karaktärlös oduglig åskådare, som aldrig gjorde något själv. Han bara fann sig och såg på. Och därför flyr

han för att fåfängt komma bort från sitt helt misslyckade liv, sin brist på manligt initiativ, sin håglöshet och modlöshet. Han är en feg lakej som grekerna vid Troja skonade emedan han ändå ej dög till något.

Belinda Ändå älskade du honom.

Dido Och han sade nej! Det kan jag aldrig för mitt liv förlåta honom eller komma över!

Belinda De har bråttom. Alla hans trojaner är ombord på skeppet redan. Han är sist att gå ombord.

Dido Då är det dags för denna stolta drottning, som ej kunde ta ett nej för något annat än den mest gemena orättvisa förolämpning, att bestiga bålet.

Belinda Tänk för guds skull om ännu en gång! Det är ej någonsin en ära att begå ett onaturligt självmord! Det är blott en feghet värre än din Aeneas!

Dido Värre vore det att leva med den knölen kvar i livet. Jag var villig att ge honom allt, och min var hela världen!

Belinda Systrar, kom och hjälp mig att försöka omvända vår drottning från den katastrof som hon planerat!

(Scenen vrids ett stycke. Bålet blir synligt. Kören står omkring det helt svartklädda i burkhas och slöjor.)

Kören Vi är bara änkor och barnlösa mödrar. Vi kan bara sörja, klaga, skria och ackompanjera mänskans tragedier, som den manliga historien uteslutande består av.

Belinda Men hon är vår drottning, och hon lever ännu! Hon kan ännu räddas! Övertala henne!

Dido (har avlagt sina kungliga insignier) Hissar Aeneas fartyg redan segel?

Belinda Alla utom ett är hissat.

Kören Drottning Dido vet förvisso vad hon gör. Hon protesterar mot all evigheten för dess orättvisa framfart med oss arma mänskors sårbarhet och känslosamma själar.

Belinda Avstå, Dido, från din fruktansvärda föresats! Du störtar ditt Kartago i den svåraste misär och olycka!

Dido Jag önskar hela mitt Kartago kunde brinna flammande i intensiv protest mot hela världens falska ordning. Lättar skeppet ankar?

Belinda Ja, hon lägger ut.

Dido Då är det dags för mig att lugnt bestiga bålet. Aeneas skall se flammorna och röken ända tills han inte längre skönjer vårt Kartago.

Belinda Tror du verkligen att en så utstuderad hämnd är effektiv?

Dido Aeneas föredrog att fly och inte göra något, än att handla. Jag vill icke fly och göra ingenting. Då är det bättre att i handling vara desperat.

Kören Må Aeneas plågas djupare i hjärtat än vår drottning, ty han har begått en oförlåtlig dumhet. Hellre än att klokt bli hennes och med henne skapa framtidens Kartago har han valt att skrota henne och i stället välja dårskap, otrygghet och ingen framtid.

Dido (bestiger bålet) Kom ej med anklagelser mot honom. Det är bara synd om honom.

Kören Mest synd är det om vår dyrkade och kloka drottning.

Belinda Nej, mest synd är det om vårt Kartago. Det kan aldrig överleva en förlust som den av Dido.

Dido Jag kan se hur Aeneas sätter segel! Jag är redo! Aeneas seglar ut! Han vänder ryggen till mig och till alla framtidsmöjligheter! Lev, Aeneas, som en miserabel flykting utan hem i evighet, förbannad av den enda kvinna som förstod vad som var bra för dig!

Belinda Jag ber dig, syster min, en sista gång! Besinna dig!

Dido Tänd bålet!

Kören (tänder bålet) Må det flamma i protest mot hela mänskligheten och historien med dess brutala hänsynslösa gång och framfart!

Belinda Tänd ej bålet!

Dido Det är redan tänt, och underbart det flammar! Dra åt helvete, Aeneas!
(*Flammorna kringvärver henne, och hon försvinner.*)

Kören Flamma högt som hela Troja! Framför Trojas eviga protest mot världen och dess destruktiva politik! Må Aeneas se hur Dido och hans enda kärlek brinner och förgås av grämelse och fasa, darra i sitt innersta av fruktan och ta lärdom av den fasansfulla läxan!

Belinda (resignerad) Aeneas var ej värd vår drottningens kärlek. Det är möjligt att han inte reagerar inför bålet alls. Han var en passiv och likgiltig mes. Men vi får aldrig veta vad han tänker.

Kören Om han är en passiv och likgiltig mes är han nog rätt person att bygga upp förintande imperier.

Belinda Ja, det är bara okänsliga automater som Aeneas som är galna nog att bygga upp maktpositioner till att i likgiltig oberördhet hänsynslöst förstöra livet för de flesta.

Kören Dido är ej mer. All världens sista kärlek dog med henne.

Belinda Det är bara ädla själar, vackra städer, skönhet, godhet och allt ärligt som förgås, som Dido och det fallna Troja. De som åstadkommer allt det godas undergång, som Aeneas, överlever och ser till att världens tillstånd ytterligare förvärras.

Kören Och vi kvinnor som ser allt, förstår allt, genomsådar allt och lider mest av vad vi ser, förmår ej göra något med vår vanmakt. Vi kan bara vittna om det eviga och ohyggliga lidandet.

Belinda Nog av! Vi har fullgjort vår sista plikt mot Dido! Må vi hedra hennes minne och ej någonsin förgäta hennes offer som exempel!

Kören Ja, det är det enda vi kan göra: odla minnena av allt det goda som en gång i tiden var.

Belinda Så låt oss gå och glömma allt det onda och ej låta det ta överhanden över våra goda minnen.

Kören Dido, vi skall aldrig glömma dig! Du är Kartagos oförlikneliga drottning, nu och alltid! Värld, glöm ej Kartago eller Troja!

(*De tågar ut en och en på ett led i god ordning med något mellanrum, Belinda sist, med sänkt huvud och i samma hållning som de andra. Ridå när hon gått ut.*)

Slut.

(Grekland i Athen, Kalavrita och Patras 4-8 april 1995.)